

РЦИ-АЛАНИЙ АХУРАДЕ АМА НАУКИ МИНИСТРАДЕ

ДЗАДЗАТИ РИММЕ

**ДИГОРОН ДЗУРДИ ЗДАЕХИ ИРÆЗТБÆЛ
КУСТ**

**РÆВДАУÆНДÆНТТИ АСТÆУГКАГ КЪУАР
(3-4-АНЗДУД)**

**МЕТОДИКОН АНХУСИ КИУНУГÆ
(АХУРИ УСМИТИ КОНСПЕКТА)**

*Уагъд æрцудæй Уæрæсей Федераций
Ахураде ама науки министради барлæвæрдæй*

Дзæуæгигъæу
2011

Методическое пособие подготовлено в рамках проекта «Теория и практика полилингвального образования на Кавказе» кафедры ЮНЕСКО Северо-Осетинского государственного педагогического института.

Руководитель проекта – доктор филологических наук, профессор Т. Т. Камболов

74.268.1

Д 16 **Дзадзаева Р. М.** Развитие осетинской (дигорской) речи как родной (средняя группа ДОУ): – Владикавказ: Издательство СОГПИ, 2011. – 76 с.

74.268.1

© СОГПИ, 2011

© Дзадзаева Р. М., 2011

Настоящее методическое пособие разработано на кафедре ЮНЕСКО СОГПИ в соответствии с базовыми принципами «Концепции осетинского национального образования». Конспекты созданы на основе «Примерной общеобразовательной программы воспитания, обучения и развития детей раннего и дошкольного возраста» под редакцией Л. А. Парамоновой, включающей базисное содержание образовательного процесса в дошкольных учреждениях и предусматривающей вариативность ее реализации. Выбор этой программы обусловлен наличием в ней наработок по деятельности двуязычного детского сада. Создавалась эта программа как основа для региональных и авторских методических разработок, поэтому она и получила название «Примерной». В разработанных конспектах национально-региональный компонент включается в образовательное пространство ДООУ как полноправная составляющая часть обучения и развития ребенка.

В целях создания единого образовательного пространства в детском саду был разработан единый перспективно-тематический план. Тематическое единство прослеживается во всех видах занятий, а также в других режимных процессах. Организационная форма всех занятий – подгрупповая, основанная на свободной деятельности ребенка в образовательной среде. Основным методом обучения дошкольников на занятиях является дидактическая игра.

Изучение каждой темы начинается на занятиях по ознакомлению с окружающим миром, проводимых в начале каждой недели. Далее, в рамках остальных видов учебной и воспитательной деятельности, происходит расширение и углубление представлений по изучаемой теме.

Авторский коллектив рассчитывает на конструктивное сотрудничество со своими коллегами и просит направлять все замечания и пожелания по настоящему методическому пособию по адресу:

362003, РСО-Алания г. Владикавказ, ул. К. Маркса, д. 36,
Северо-Осетинский государственный педагогический институт,
кафедра ЮНЕСКО.

Телефон: (8672) 53-89-73

Астæугкаг къуари ахури пълан

№	Ахури усмæ	I вариант (ахури къуæре)	II вариант (ахури къуæре)
1	Математики хумæтæги зонундзийнæдти ирæзунадæ	1	1
2	Дигоронау дзоруни ирæзунадæ	1	1
3	Уруссагау дзоруни ирæзунадæ		1
4	Алфанбулай дуйней хæццæ базонгæ кæнун	1	1
5	Физкультурæ	2	2
6	Музыкалон аййевадæ	2	2
7	Хузæкæнун иййевадæ	1	1
8	Дигорон æвзаг ахур кæнун		3
9	Уруссаг æвзаг ахур кæнун	2	
		10	11

Асаугкаг къуари ахурти тематикæ

15 сентябрæй (рухæн) – 22 сентябрмæ	Мæ бийнонтæ
23 сентябрæй – 30 сентябрмæ	Мæ рæвдауæндонæ
1 октябрæй (кафти мæйæ) – 21 октябрмæ	Фæззæг
22 октябрæй – 29 октябрмæ	Мæ бæстихай
30 октябрæй – 14 ноябрмæ (геуæргобай мæйæ)	Æз æма мæ бауæр
15 ноябрæй – 22 ноябрмæ	Хе даруни æгъдау
23 ноябрæй – 1 декабрмæ (цаппорсе)	Театр
1 декабрæй – 15 январмæ (æнсури мæйæ)	Зумæг
15 январæй – 22 январмæ	Хуæруйнаг æма тæбæгътæ
23 январæй – 1 февралмæ (комаксæн)	Уæлдарæс
2 февралæй – 9 февралмæ	Мебель
10 февралæй – 17 февралмæ	Музей
18 февралæй – 8 мартъимæ (кæрдæгæзмæлæн)	Мади бон (бæрæгбон)
9 мартъийæй – 16 мартъимæ	Дæсниæдти дуйне
17 мартъийæй – 23 мартъимæ	Транспорт
24 мартъийæй – 15 апрелмæ (хумидайæн)	Уалдзæг
16 апрелæй – 23 апрелмæ	Æрдзæ
24 апрелæй – 9 маймæ (ханси мæйæ)	Хæлар æма хæран (хуарз æма фуд)
10 маййæй – 17 маймæ	Арæхсгæ уо (дæхе гъæуай кæнæ)
17 маййæй – 1 июнмæ (амистол)	Сæрдæ

Бæнттæ зæрдиаргъæвæй лæвæрд æнцæ, æма уомæ гæсгæ, темитæ иуаргæй, гъуди кæнун гъæуи мæйтæн сæ календарон бонтæ.

Сентябри дууæ къуæрей – хе æрлæдæруни бонтæ.

Январии фиццаг къуæре – зумæгон каникултæ.

Перспективон-тематикон пълан астауткаг къуарен (дигорон аевзаг)

Мейæ	Тема	Мурон культура	Дзурдуагон куст	Нихаси грамматикон араэзт	Баст нихаси араэзтбæл куст
Мейæ Сентябрь – Рухæнни	Рæвдауæндона Бийнонтæ	Сугъдæгдзориунаг: Мур [хъ] раст дзорæ. Фæлтæрæн: «Гъæди царуй тæрхъостæ!»	Гъомбæллæгæг, рæвдауæг, хуæруйнагтæнæг. мади хуæрæ, фиди хуæрæ, æнсувар, хæстæгута	Номдар + миуæвдесаг; Номдарæмаминонони раст бæттунадæ хуæнтаемæгæстæ	Сюжетон нивтæ æма гъомбæллæгæни пъланмæ гæстæ араэзт цубур рæзурдгæ 3-4 гъуиладемæй
Мейæ Октябрь – Кæфти	Фæззаг Халсаргæ Рæзæ Х. Къоста «Фыдуаг»	Фæлтæрæн «Гетьре-метъре» мурон куст кæнунæн «Ка куд заруй» [цъ], [хъ]	Гъар – уазал, хърихъупп, халсар; кæрдту, алтъами, фæткъу, бæласæ... Цъусор, цæргæс	Буон нимæдзи номдарæй бæрауон нимæдзи номдаргæ араун; номдар æма миногмий раст бæттун хуæнтæ æма нимæдзтæмæ гæстæ	Æрдзи фæззиндтити туххæй сæрмагонд нихас исаразун. Гъомбæллæгæни фæртæмæ лæмбунæг игъосун. Пайда кæнун сюжетон нивтæй темæмæ хæстæг

<p>Ноябрь – Г'уэрт'овай мэйтэ</p>	<p>Нае царен бунат. Царейити царенбунатта. А даймаги бауари хайтта.</p>	<p>Ф а л т а р а е н « Е в з а г » , « Т а р х о с » . Муртае сугьдаг дзоре. Г'ос дарун мур [кь]-и раст дзорунадаме – «К'охтае к'ахтае» «Дон, дон, дон»</p>	<p>Б'арзонд – ниллаег, г'аеу – горает, г'аеунгтае, урух, ф'аеган, сугьдаг, ц'умур, ахснад. Мурае, астынгае, лаеган, хунк'ае</p>	<p>Номдар ама миногмийте раст багтунб'ал арайун, г'удиадтае аразгай. Бауари хайттае еуон ама береуон нимедзи, керон «т'ае»-йай пайда каенае раст.</p>	<p>Рамонти Александрон аемдзавга «Саердон бон». Хузамае гасга радзурд исаразун, анхаест г'удиадгай пайда кенун. Ск'одтати Эльбруси аемдзавга «К'аредзей к'охтае райсаен».</p>
<p>Декабрь – Ц'енпорсей мэйтэ</p>	<p>Г'азаентае Зумаег Назубаеласе</p>	<p>Муртае сугьдаг д з о р у н м а е ф а л т а р а е н т а е «Евзаг» – мур [хь] [т'ь] [к'ь] [т'ь, хь, г'ь] – муртае сугьдаг ама раст дзорун; таг'д дзоруин аегтае пайда кенун аци муртаеб'ал к'аегай</p>	<p>Фарста «К'аеми?»- аен раст дзуапш дагтун: к'аеми лаууй г'азаен т'арх'ос? Заг'аен: Т'архаг'б'ал; П'олб'ал; Ст'оли бунн; К'ьаразгаб'ал; Узал, г'ар, а р т и к к у м о н , армит'аепан; Арс, т'арх'ос, хунк'ае, лаегат</p>	<p>Еууони нимедзи номдараеи береуон нимедзи номдарае аразун. Номдар ама минони хауаентаме гасга раст багтун. Пайда кенун багтагтае: «ама», «уомаен ама»-йай</p>	<p>Бабочити Руслани аемдзавга «Т'ахгац'еу». Г'аести растаеги г'ос дарун, цаемай сабитте дзоронцае са г'удите анхаестай. Г'ьазт «Устур аенгулдае – фусунмае» (Ск'одтати Эльбруси аемдзавга). Арг'аеу «Т'арх'ос ама робас»</p>

<p>Февраль – Комаксенни мәйгә</p>	<p>Халсаргә Рәзә Әфсад әфсәддонгә Миуәгәнәнгә Косәнгәрзгә</p>	<p>[къ], [хъ], [гъ], [гь] Сугъдәг дзоруй- наг «Саумәй»</p>	<p>Къа бусга, әпхә, болгә гъә диндзә, халсар, рәзә Әфсад, әфсәддон, Тебә, табәгъ, уедуг</p>	<p>Буон нимадзи номдар; берәуон нимәдзи номдартә. Хауәнгәмәгәсгә нихәси кәрон раст дзорун Н. – ка? Кизгә Гъ. – кәбәл? Кизгәбәл цәуй 5 анзи</p>	<p>Къибирги Амур- хани әмдзәвгә «Әхсәрсәгтәг». Гъазәнтәмә гәсгә радзорун радзурд «Метин Баба». Әнгулдзитәй Гъазт</p>
<p>Зумаг Цәрагәйгә Назу бәласә Нәуәг бәрагбон</p>	<p>[къ], [гъ] Фәлтәраен «Әвзаг» «Тәрхьостәг»</p>	<p>Къогәр, сирд, әхсәрсәгтәг, ләгәт, дзәккәлә, әртгәвәггә, назу, уор- сбоцьо баба, бәмпәг.</p>	<p>Къогәр, сирд, әхсәрсәгтәг, ләгәт, дзәккәлә, әртгәвәггә, назу, уор- сбоцьо баба, бәмпәг.</p>	<p>Къогәр, сирд, әхсәрсәгтәг, ләгәт, дзәккәлә, әртгәвәггә, назу, уор- сбоцьо баба, бәмпәг.</p>	<p>Къибирги Амур- хани әмдзәвгә «Әхсәрсәгтәг». Гъазәнтәмә гәсгә радзорун радзурд «Метин Баба». Әнгулдзитәй Гъазт</p>

<p>Март – Көрдөгөтөзмөлөтөнн майне</p>	<p>Мадалти берегбон. Дарас, хаеруйнаг, мебель</p>	<p>[гъ], [хъ], [къ] Мурта сугъдаг дзоруйнаг «Саумгай» Тагъддзоруйнаг: «Гөрхъос»</p>	<p>Фалмаэнзәрдаг, расугъд, гъзагаг, гъар, тагнаг афцакьутага, дзишпа, пьол- ци, скъашпа, финга, табгагъ, цайцуман</p>	<p>Еуон нимадзи номдартгай аразен бераеун нимадзи номдартга</p>	<p>Архайун цубур амдзавги раен- гьитинтонацийгай исбаргаг каенунбел мебель ама миуаганантин наемтга. Амдзавга «Фидделтга», Бабочити Руслан</p>
<p>Апрель – Хумидайени майне, Май-Ханси майне</p>	<p>Транспорт Уалдзэг</p>	<p>[хъ], [къ] Тагъддзоруйнаг: «Гөрхъостга». Фалтгәрәен: «Авзаг» Гъаст «Деленаг» Мурта раст ама сугъдаг дзорунма</p>	<p>Уалдзэг; гъар; Уалдзигон; Хорбон; Машинә; Шофер; Цалх, руль, кабина гуфа; деленаг Расугъд; заенга; деленсифта</p>	<p>Номадр ама миуавдесәг раст багтунбәл ар- хайун, ралзурдга аразгай. Еу- уон нимадзи номдарай бераеун нимадзә аразун <i>ме</i> Мег тайуй Цьеутә әртахтаңца Машинә машинт<i>ме</i></p>	<p>Гьомбәлганәги фастатәма игъостгай ара- зун 3-4 гьудиади, хузәмагә гәсгә. Ардзи фәззиндти туххәй цубургай радзорун (3-4 гьу- диади) амдзавга «Уалдзәг», аргъау «Арс ама кизга!»</p>

Астæугкаг кари къуар (4–5-анздзуд)

Сабийтæ анзи кæронмæ гъæуама зононцæ:

1. Еугур муртæ дæр раст æма сугъдæг дзорун. Дзурди райдайæни æртасун гъæугæ мур.
2. Нихаси медæгæ пайда кæнун, дæсниадæ ци номдартæ æвдесунцæ, уонай (æрмæстдæр сæ ци номдарти хæццæ базонгæ кодтонцæ, уонай); предметти æууæлтæ æма архайд æвдесæг дзурдтæй; антонимтæй.
3. Пайда кæнун, еумайаг нисан ци дзурдтæ æвдесунцæ, уонай: халсартæ, рæзæ; мебель, дарæс, хуæруйнаг (сæ хузæ, сæ адæ, сæ асæ).
4. Дзурдтæ хауæнтæ æма нимæдзæмæ гæсгæ раст дзорун; гъудиæдтæ аразгæй, пайда кæнун аллихузон нихаси хæйттæй.
5. Цубур радзурдтæ аразун гъомбæлгæнаги схемæмæ гæсгæ; сюжетон хузæмæ гæсгæ, гъазæн æма æндæр предметтæмæ гæсгæ. Аразун вазуггин гъудиæдтæ бæттæгти хæццæ.
6. Гъомбæлгæнаги фарстатæн дзуапп дæттун тексти медесмæ гæсгæ. Кæсун цубур æмдзæвгитæ, нимайæнтæ, аргъæуттæ.

Тема: «Бийнонтæ»

Нисан: – Зæрди æрæфтаун, бийнonti туххæй сабийтæ ахури рæстæг ци базудтонцæ, уой.

– Сабийтæн байамонун, бийнonti хæстæгутæмæ ка хауй, уони.

– Архайун сюжеттон хузтæмæ гæсгæ радзурдтæ кæнун.

– Игурун кæнун сабийти зæрдити уарзондзийнади æнкъа-рæнтæ сæ бийнонтæ æма хæстæгутæмæ.

Дзурдуат: мади хуæрæ, фиди хуæрæ, мади æнсувар, уæдта мадæ æма фиди æрдигæй хъæбæр хæстæгутæ.

Æнхуси æрмаг æвдесунмæ: сюжетон хузæ «Бийнонтæ»; хузититæ; гъзæн киндзæ, амонæн фæйнæг.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам радтунцæ.)

Гъ. *(хузититæ æвдесуй.)* Атæ ка 'нцæ? Ке уинетæ къарти?

(Сабийти дзæппитæ.)

Гъ. Сослан, дæ фиди уарзис? Ду ба, Аслан, дæ мади уарзис?

Фатимæ, дæ нана æма бабай уарзис? Радзорайтæ нанай туххæй æмдзæвгæ.

(Кæд æй нæбал гъуди кæнунцæ, уæд син æй гъонбæлгæнæг сæ зæрди æрæфтауй.)

Уарзун æз нанай,
Устур боз си дæн,
Уомæн æма алли бон,
Барæвдауй мæн...

Æнæнгъæлаги дуар кадæр æрбахуаста. Гъонбæлгæнæг имæ ракастæй æма гъзæн киндзæ æрбахаста.

Гъ. Мæнæ бабæй нæмæ Мæдинæ æрбацудæй. Салам ин радтетæ.

С. Дæ сæумæ хуарз! *(2 хатти)*

Гъ. Æгас нæмæ цо! *(2 хатти)*

Гъ. æма с. *(Еумæ дзорунцæ.)* Æхцæуæн нин æй дæ фæййинд, Мæдинæ!

Гъ. Сабийтæ, Мæдинæ хуарз кизгæ æй?

С. Гъо. Мæдинæ хуарз кизгæ æй.

Гъ. *(сабийти аргом æздаехуй, амонæн фæйнагбæл ци сюжетон хузæ фæдаргонд æй, уомæ).* Аци хузæ Мæдинæ ниффедар кодта. Зæгъайтæ, сабийтæ, ке уинетæ, хузи?

(Гъонбæлгæнæг сабийтæй алкæмæ дæр æвдесуй хузæ æма сæ фæрсуй: «Ка æй? Ци косуй?»)

Зæгъæн:

Фидæ согтæ фадуй.

Мадаæ гъог доцуй.

Нана æма минкъий биццеу кærкитæн нæмгутæ калунцæ.

Киндзæ хъæппæлтæ ауиндзуй.

Баба къелабæл бадуй.

Гъ. Еу загъдæй сæ куд хонæн?

С. Бийнонтæ.

Гъ. *(гъонбæлгæнæг хузæмæ амонуй, æхуæдæг ба гъзæн киндзи хъурихаттæй дзоруй).* Мæдини фæндуй радзорун æ бийнонти туххæй æмдзæвгæ, цæмæй сумах дæр сæ хæццæ базонгæ, уайтæ.

Берæ æнцæ мæ бийнонтæ.

Мах цæрæн фæрнæй.

Сумах дæр мин мæ хеунти

Базонетæ, цæй!

М. Айæ æй мæ фидæ. *(Амонуй фиди хузæмæ.)*

Айæ ба мæ мадаæ æй. *(Амонуй мади хузæмæ.)*

(Æ бийнонтæ банимадта, байзадаей ма си цалдæр къари).

Гъ. *(цума гъзæн киндзæ дзоруй, уотæ амонуй къартæмæ.)*

Айæ ба, Мæдинæ, дæ мади хуæрæ Зоя æй. Мæнæ а ба – дæ хуæрæ Тимæ. Мæнæ дæ фиди æнсувæр Æхсар. Мæнæ а ба – дæ мади æнсувæр Заур.

Сабийтæ, зæгъæн еумæ: «мади хуæрæ, мади æнсувæр, фиди хуæрæ, фиди æнсувæр *(2–3 хатти дзорунцæ.)*

Гъ. Сабийтæ, равдесайтæ мин Мæдини фиди хуæри, фиди æнсувæри, мади хуæри, мади æнсувæри.

(Амонуй амонæн фæйнагбæл, къартæмæ. Сабийтæ архайунцæ Мæдини хæстæгути равдесунбæл.)

Гъ. Мади хуæрæ, мади æнсувæр, фиди хуæрæ, фиди æнсувæр æнцæ Мæдинæн æ хæстæгутæ.

Сабийтæ, еумæ зæгъæн: «Хæстæгутæ». (2–3 хатти дзорунцæ, удта гъонбæлгæнæг алли сабиййæй дæр домуй, цæмæй æ бийнонтæ æма хæстæгути банимайа.)

Дзурдтæй гъазт

Медес: гъонбæлгæнæг равдесуй къартæ, зæгъуй еу загъдæй сæ куд хонунцæ, уой, удта сабийтæ ранимайунцæ бийнонти еугай.

Гъ. (æвдесуй бийнонти къарæ.) Мадæ, фидæ, хуæрæ, æнсувæр, баба, нана. Атæ æнцæ Мæдини бийнонтæ.

(Уой фæсте æвдесуй хæстæгути хузтæ.)

Мади хуæрæ, фиди хуæрæ, мади æнсувæр, фиди æнсувæр. Атæ ба æнцæ Мæдини хæстæгутæ.

Гъ. Сабийтæ, Мæдини бийнонти æма хæстæгути базудтайтæ, нур ба сумах дæр Мæдинæн уæ бийнонтæ æма хæстæгути байамонетæ. (Байгъосунцæ 2 ... 3 сабиййемæ удта бакæсунцæ æскъуддзаг Цæгæратти Гигой æндзæвгæй «Берæ æнцæ нæ бийнонтæ».)

2-аг ахури усмæ

Темæ: «Рæвдауæндонæ»

Нисан: – Сабийти идарддæр зонгæ кæнун рæвдауæндони косгути хæццæ, раздæри æрмæг зæрди æрæфтаугæй. Пайда кæнун номдартæ æма миуæвдесгутæй.

– Ахур кæнун сабийти, цæмæй лæмбунæг игъосонцæ æма лæдæронцæ, гъонбæлгæнæг ци дзоруй, уой.

– Муртæ [хъ], [цъ] раст æма кæдзос дзорунбæл архайун.

– Архайун, цæмæй сабийтæ бауарзонцæ рæвдауæндонæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузæ «Рæвдауæндони».

Предметон хузтæ «Рæвдауæндони»; гъонбæлгæнæг æма рæвдауæги сæ кусти ци предметтæ гъæуй, уонæй цалдæр.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам раттунцæ.)

Гъ. Зæгъайтæ, уæ хуарзæнхæй, кумæ уæ æрбакодтонцæ абони уæ ниййергутæ? (Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Ардæмæ уæ цæмæ æрбахонунцæ?

(Суваеллæнттæ аллихузон дзуæппитæ кæнунцæ.)

Гъ. Аема рæвдауæндонæ ци æй? Уотæ æй цæмæ хонунцæ?

(Сабийтæ архайунцæ дзуапп иссерунбæл.)

Гъ. Сабийтæ, рæвдауæндонæ æй хæдзарæ. Хонунцæ æй сабийти хæдзарæ. Зæгъæн еумæ: «Рæвдауæндонæ æй сабийти хæдзарæ». *(Дзорунцæ 2 ... 3 хатти.)* Ка уæмæ кæсуй сабийти хæдзари, е ка æй?

С. Индирæ Сослановнæ.

Гъ. Ци фæккосуй Индирæ Сослановнæ, цæмæй уæ барæвдауй? *(Сабийтæ кезугай дзорунцæ: «Фæгъгъазуй нæ хæццæ, гъæзтитæ нин фæййамонуй, æргъæуттæ аема нин æндзæвгитæ фæддздоруй, зарунбæл дæр нæ ахур кæнуй».)*

Гъ. Индирæ Сослановнæ æй сумахæн уæ гъонбæлгæнæг. Зæгъæн еумæ: «Гъонбæлгæнæг» *(2–3 хатти)*.

Гъазт «Аразæн рæвдауæндонæ»

Гъ. Мæн дæр фæндуй сумах хæццæ еу гъазт ракæнун. Райсетæ аразæн æрмаг аема нæ гъазæн киндзитæн рæвдауæндонæ исаразæн.

(Еуетæ хæссунцæ аразæн æрмаг, иннетæ ба гъонбæлгæнæги хæццæ хæдзарæ аразунцæ.) Циуавæр рæвдауæндонæ уæ фæндуй исаразун?

С. Бæрзонд. Устур. Рæсугъд. Кæдзос.

(Аразунцæ рæвдауæндонæ.)

Гъ. Ци рæсугъд аема бæрзонд рæвдауæндонæ исаразтан. Ка цæудзæй аци рæвдауæндонæмæ?

С. Нæ гъазæн киндзитæ.

Гъ. Ка сæ рæвдаудзæй?

С. Гъонбæлгæнæг.

Гъ. Сабийтæ, аема уин Фатимæ ба, ка æй?

С. Фатимæ нин нæ уат фæфснайуй, тæбæгътæ нихснуй, хуæруйнаг нин радтуй, къæрæзгитæ аема пьолтæ дæр кæдзос даруй.

Гъ. Сабийтæ, Фатимæ æй сумахæн уæ рæвдауæг, гъонбæлгæнæгæн æнхус ка фæккæнуй, е. Зæгъæн еумæ: «Фатимæ æй нæ рæвдауæг». *(2 ... 3 хатти.)*

С. Гъазт «Ке ци гъæуй»

Медес. Стъолтæбæл ци хузтæ ес, уонæй еу тумбулæгмæ æвза-

рæн, гъонбæлгæнæг Индираæ Сослановни ци предметæ гъæуй, уони, иннæ тумбулæгмæ ба – Фатими æфснайæн дзаумæутгæ.
(*Сабийтæ архайуцца. Гъонбæлгæнæг кезугай æвдесуй хузтæ, сабийтæ ба син сæ нæмттæ дзорунца, удта ке æма цæмæн гъæуцца, уой дæр.*)

Гъ. Æз ба хъæбæр дзæбæх æмдзæвгæ зонун гъонбæлгæнæги туххæй. Байгъосетæ имæ.

Гъонбæлгæнæг

Нæхе нанайау нин æй
Гъонбæлгæнæг Верæ:
Фæййирайуй мах цийнæй,
Мах æй уарзæн берæ.
Аргъæуттæ нин е кодта,
Амудта нин алци.
Дони билæмæ, мадта,
Нур фæццæуæн балци.

Чегемти Г.

Гъ. Сабийтæ, арфæ уин кæнун, нæ иннæ фембæлдмæ.

3-аг ахури усмæ

Темæ: «Фæззæг». (Хузтæмæ гæсгæ дзубанди)

Нисан: – Фæззигон æрдзи минеугути хæццæ зонгæ кæнун сабийти.

– Хузтæмæ гæсгæ радзорун, пайда кæнун миногонтæ æма нуриккон афони миуæвдесгутæй

– Мураæ [гъ] дзурдти раст æма кæдзос дзорун.

Дзурдуат: бæгъæнбад, ледзун, золкъæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузтæ «Сæрдæ», «Фæззæг», алли сабийтæн дæр сюжеттон хузæ анзи афонæ æртасунмæ æма фæйнæ 2 сифи.

Рагагъонмæ куст. Рæвдауæндони тургъæмæ рабалци кæнун; сæрмагондæй æрдзубанди кæнун фæззæги туххæй; равдесун бæлæсти сифтæ, кæрдæг. Æргъуди кæнун гъазти дзурдтæ æма рагъазун.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, базонайтæ бацеу-бацеу.

Бонтæ ледзунцæ размæ,
Догъонтау цæрдæг.
Сæрди фæсте ба махмæ
Ралæудтæй ... (*фæззæг*)

Сабийтæ, мадта анзи афæнттæй кæци ралæудтæй?
(*Сабийти дзурдтæ.*)

С/гъазт

Медес. Стъолбæл ци хузтæ ес, уонай гъомбæлгæнæг рартасуй фæззигон æрдзи хузтæ, бафедар сæ кæнуй амонæн фæйнагбæл æма зæгъуй: «Ралæудтæй фæззæг. Бæлæсти сифтæ фæббор æнцæ». Адæн æмбурд кæнунцæ халсартæ: картоф, æпхæ, гъæдиндзæ, къумбул. Нана æма баба тонунцæ кæрдтутæ.

Æзмæлгæ гъазт «Фæззигон сифтæртæ»

Аци гъазти дзурдтæ сабийтæ ахур кодтонцæ кæстæр къуари æма син æй сæ зæрди æрæфтаун. Гъонбæлгæнæг амонуй, сифтæ бæлæстæй куд хаунцæ, уой æма æндзæвги дзурдтæ дзоруй, цæмæй сæ сабийтæ æргъуди кæнонцæ.

Мах, зæлдагæ сифтæртæ –
Къалеутæбæл нæ цард.
Мах хæссунцæ дунгитæ
Фæззæги идард.
Мах тæхæн, тæхæн, тæхæн,
Бæлæстæн хуæрзбон зæгъæн.

*Сифтæ къохти бæрзонд
иссесунцæ. Сæ къохтæ
телгæй, еу 2 зилди
æркæнунцæ, цума сæ дунгæ
фæйнердæмæ хæссуй, уотæ.
Уæдта ледзунцæ æма,
гъонбæлгæнæги амундмæ
гæсгæ, зæнхи æрбадунцæ.
Домун, цæмæй сабийтæ дæр
дзоронцæ æндзæвги дзурдтæ.*

С/гъазт «Ци адтæй? Ци нæбал ес?»

Сюжеттон хузтæ «Сæрдæ нæ тургъи», «Фæззæг нæ тургъи». Сæрмагонд дзубанди исаразун аци хузтæмæ гæсгæ. Анзи афонтæ æма æрдзи минеугути туххæй æрдзорун.

Гъ. (*Сабийти æргом æздахуй сæрдигон æрдзи хузтæмæ.*)
Æркæсайтæ, сабийтæ, аци хузæмæ лæмбунæг.
Зæрина, ци уинис хузи?

(Саби дзуапп дæдтуй, гъонбæлгæнæг ин æнхус кæнуй.)

Хор кæсуй. Сувæллæнттæ бæгъæнбадæй ледзунцæ. Загъæн еумæ: «Сувæллæнттæ бæгъæнбадæй ледзунцæ». (2 ... 3 хатти.) Уой фæсте алли сабий дæр дзоруй гъудиадæ хецæнæй. Гъонбæлгæнæг æ гъос даруй, сабийтæ мурæ [гъ] куд дзорунцæ, уомæ.

Гъ. Арсен, ду ба ци уинис хузи?

А. Тургъи берæ бæлæстæ æма рæсугъд деденгутæ.

Гъ. Хъæбæр хуарз. Атæ ба ци æнцæ, Зинæ? *(Амонуй хузи гæлæботæмæ.)*

(Кæд сабийтæн зин уа дзуапп радтун, уæд син гъонбæлгæнæг фенхус кæнуй.)

Гъ. Атæ, сабийтæ, гæлæботæ æнцæ.

Загъайтæ еумæ: гæлæботæ, гæлæботæ (2 ... 3 хатти.)

Гъ. *(бæласæмæ амонуй).* Бæласæбæл ба ци уинетæ? Ци косунцæ, Фатимæ, цъеутæ?

Ф. Цъеутæ сæ бæдæлттæн хуæруйнаг дæдтунцæ, цъеутæ зарунцæ.

(Сабийтæ дзуапп дæдтунцæ. Гъонбæлгæнæг сувæллæнтти аргом æздахуй иннæ хузæмæ.)

Гъ. Хетæг, аци хузи ба ци уинис?

Х. Мегътæ арв нимбарзтонцæ.

Гъ. Арсен, ду ба ци уинис?

А. Бæлæсти сифтæ зæнхæмæ хаунцæ.

Гъ. Сослан, цъеутæ ма бæлæстæбæл бадунцæ?

С. Цъеутæ бæлттæй тæхунцæ кумæдæр.

Гъ. Цъеутæ тæхунцæ гъар бæстæмæ.

Атæ ба ка æнцæ? Ци косунцæ?

(Амонуй, нана æма баба фæткъутæ куд тонунцæ, уомæ. Сабийтæ дзуапп дæдтунцæ. Гъонбæлгæнæг хатдзæг кæнуй.)

Мегътæ арв нимбарзтонцæ. Адæн рæзæ тонунцæ. Бæлæстæй бор, сурх, сор сифтæ хаунцæ. Цъеутæ гъар бæстæмæ тæхунцæ. Уаруй къæвда.

Гъ. Анзи афонтæй кæций равдистонцæ аци хузи?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Байгъосетæ бацеу-бацеумæ æма ин дзуапп радтетæ.

Мæргътæ уазали нæ бухсунцæ,
Æма гъар бæстæмæ тæхунцæ,
Адæн бафснайдтонцæ тиллæг,
Гъома, ралæудтæй нур ... *(фæззæг)*

Еу хатт ма зæгъйтæ, анзи афæнттæй кæци ралæудтæй?

С. Ралæудтæй фæззæг.

Гъ. Нур ба цæуæн тургъæмæ æма ма еу хатт фæззигон æрдзи рæсугъддзийнадæмæ рафæлгæсæн.

4-аг ахури усмæ

Темæ: «Фæззæг». (Рæзæ)

Нисан: – Ниффедар кæнун сабийти зонундзийнадтæ рæзæ æма халсарти туххæй.

– Ахур кæнун сабийти кæрæдзей фæрститæн дзуап дæдтунбæл.

– Архайун номдартæ, миногонтæ æма миуæвдесгутæй пайда кæнунбæл.

Дзурдуат: кæрдту бæласæ, фæткъу бæласæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: рæзæ æма халсартæ, гъазæн киндзæ; хурдзин предметон хузти хæццæ кенæ ба халсартæ æма рæзи муляжтæ. 1 устур æма 2 минкъий тæскъи.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам радтунцæ.)

Абони рæвдауæндонæмæ ку æрбацудайтæ, уæд бонигъæди циуавæр æйивддзийнадтæ бафеппайдтайтæ?

С. Бæлæсти сифтæ зæнхæмæ кæлунцæ. Хор минкъийдæр тавуй.

Гъ. Сабийтæ, куд уæмæ кæсуй, е кæд фæууй?

С. Фæззæги.

(Æнæнгъæлæги дуар кадæр æрбахуаста, гъонбæлгæнæг имæ ракастæй æма æ хæццæ æрбахаста гъазæн киндзæ æма хурдзин.)

Гъ. Кæсайтæ, ка нæмæ æрбацудæй? *(Мæдинæ.)* Ци бабæй нин æрбахаста, æ хæццæ? *(Рæвдесуй сувæллæнттæмæ хурдзин.)*

Бафæрсайтæ Мæдини, ци нин æрбахаста? *(Гъонбæлгæнæг æхуæ-*

дæг Мæдини бæсти дзоруй.)

М. Æз уин æрбахастон хурдзин. Хумæтæги хурдзин нæй.

Гъ. Фатимæ, ду æй бафæрсай, æ хурдзини ци ес.

Ф. Мæдина, дæ хурдзини ци ес?

М. Дæхуæдæг æй базона. *(Фатимæ, æнæ кæсгæй, къохæй æсгаруй хурдзин æма архайуй ци си ес, уой базонунбæл.)*

Ф. Нæ зонун, хурдзини ци ес, уой.

Гъ. Ду ба, Заур, куд зæгъис, ци ес Мæдини хурдзини?

З. *(расгарста хурдзин).* Мæдини хурдзини ес къозо.

(Алли сабийæн дæр, барæ лæвæрд цæуй, хурдзин къохæй басгарунмæ.)

С. гъазт «Ци ес хурдзини»

Медес. Сабийтæ зилдæй лæуунцæ, гъонбæлгæнæги амундмæ гæсгæ дзорунцæ, хурдзинæй ци исесонцæ, еци предметти туххæй. Сабийтæ хурдзинæй исесунцæ рæзæ æма халсартæ, гъомбæлгæнæг си домуй, цæмæй кæрæдземæ фæрститæ дæтгæй, радзоронцæ, хурдзинæй ци исистонцæ, уой туххæй. Фиццаг дзоруй, сабийтæй дзурдарæхстдæр ка æй, е.

Хетæг. Светæ, ци исистай хурдзинæй?

С. Картоф.

Х. Циуавæр æй дæ картоф?

С. Тумбул, мора, æставд.

Х. Картоф кæми зайуй?

С. Хуми.

(Гъонбæлгæнæг домуй, цæмæй сабийтæ æнхæст дзуапп дæдтонцæ.)

Ф. Зæлина, дæумæ ба ци ес?

З. Мæнмæ ес кæрдту.

Ф. Ци хузæн æй кæрдту?

З. Бор, æставд.

Ф. Адгин æй æви тауæг?

З. Адгин.

Ф. Кæрдту ба кæми зайуй?

З. Кæрдту бæласæбæл зайуй.

(Уотæ, алли сабийæн дæр дзурди барæ радтуй, уæдта гъонбæлгæнæг æхуæдæг хатдзæг искæнуй.)

Гъ. Сабийтæ, хуарз багъуди кодтайтæ, рæзæ æма халсартæ кæми зайунцæ, уой. Рæзæ æма халсартæ берæ витаминтæ ес, уе 'нæнездзийнадæн пайда ка æй, уæхæнттæ.

Гъазт «Ка растдæр рахецæн кæндзæнæй рæзæ æма халсартæ» Медес. Сабийтæ 2 хайи фæуунцæ; алли къуарæн дæр хецæн тæскъæ. Уати устур тæскъи ба еумæ æвæрд æнцæ рæзæ æма халсартæ. Еу къуар си тæскъæмæ æмбурд кæнуй рæзæ, иннæ ба – халсартæ. Гъазти фæсте радзорун рæзæ æма халсартæ нæмттæ, уæдта кæми зайунцæ, уой дæр.

Гъ. Рæзæ æма халсартæ равзурстайтæ, кæми зайунцæ, уой радзурдтайтæ, фал ма мин зæгъайтæ: Циуавæр бæлæстæбæл зайунцæ фæткъутæ æма кæрдтутæ? Еци бæлæстæ куд хонæн?

(Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.)

Гъ. Кæрдту ци бæласæбæл зайуй, уой хонæн, сабийтæ, кæрдту бæласæ.

Зæгъæн еумæ: «Кæрдту бæласæ».

Кæрдту бæласæбæл зайуй адгин, устур бор кæрдтутæ. *(Домуй, цæмæй сабийтæ 2 ... 3 хатти гъудиадæ зæгъонцæ.)*

Фæткъу ба зайуй фæткъу бæласæбæл.

Зæгъæн еумæ: «Фæткъу бæласæ».

(Гъонбæлгæнæг æ гъос даруй мурæ [къ] куд дзорунцæ, уомæ.)

С. Фæткъу бæласæбæл зайуй сурх,, адгин донгун фæткъутæ. *(Дзорунцæ 2 ... 3 хатти.)*

Гъ. Хуарз бакустайтæ аци бон, сабийтæ, æма нин Мæдинаæ ци рæзæ æрбахаста, уонæй алкæмæн дæр уодзæй хай. Халсартæ тæскъæ ба хуæруйнагæнæгæн ратдзинан æма нин си хуæрзадæ хуæруйнагтæ искæндзæнæй.

5-аг ахури усмæ

Темæ: «Фæззæг» (Цæрæгойтæ)

Нисан: – Сабийти ахур кæнун фарстон гъудиадæ аразунбæл.

– Мурæ [с] дзурдæн æ райдайæн æма æ кæрони исбæрæг кæнун.

– Архайун цубур радзурдтæ аразунбæл, миуæвдесгутæй æма миногонтæй пайда гæнгæй.

Дзурдуат: дæркъæ, дзæхæрадонæ.

Æнхуси æрмаг æвдесунмæ: гъзæнтæ: тæрхъос, сæгъæ, 2 тумбулæги; гъæддаг æма хæдзайрон цæрæгойтæ; аллихузон хуæруйнагти хузтæ; фид, къабусга, æпхæ,нæмуг, æхсир, муд.

Ахури цуд

1. **Гъ.** Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! (*Сабийтæ салам радтунца.*)

Чеджемти Георгий финст бацеу-бацеу ракаенæн.

Анзи афонтæй кæцибæл финст æй? (*Фæззæгбæл.*)

Циуавæр тиллæг бафснайдтонца баба æма нана,

(*Суваллæнттæ аллихузон дзуæппитæ дæттунца.*)

2. **Гъ.** (*Æ къохи æрхода – сæгъæ æма æрхода-тæрхъос.*) Ци йес ма къохи? (*Тæрхъос, сæгъæ.*)

Гъ. Сабийтæ, кæци дзурди ес мура (с), разæй игъусуй æви фæсте? Зæгъайтæ еумæ: «С-с-сæгъæ; тæрхъос – с-с».

Еу бон сæгъæ къабусгай хумæмæ баервазтæй. Къабусгай сифтæ адгин хуæрд кæнуй. Еци рæстæг тæрхъос дæр фæззиндтæй дзæхæрадонæмæ. Тæрхъос æма сæгъæ кæрæдземæй фæтгарс-тæнца.

(*Дзурдарæхстдæр ка æй, уонай еумæ – Фидармæ, гъонбæлгæнæг сæгъæ раттуй, иннемæ – Хетæгмæ ба – тæрхъос, æма си коруй, цæмай кæрæдземæ фарстатæ (ф) раттонца.*) Зæгъæн:

Ф. (*сæгъæ*) Ка дæ ду?

Х. (*тæрхъос*). Æз – тæрхъос-хъелгъос.

Ф. (*сæгъæ*). Кæми цæрис, тæрхъос?

Х. (*тæрхъос*) Æз цæрун гъæди.

Ф. (*сæгъæ.*) Ами дæ ци гъæуй?

Х. (*тæрхъос.*) Æстонг дæн. Æпхæ бахуæрун ма фæндуй. Æма ду ба ка дæ?

Ф. (*сæгъæ*). Æз ба – сæгъæ.

Х. (*тæрхъос.*) Ду ба кæми цæрис?

Ф. (*сæгъæ*). Æз нанай хæцца цæрун.

Х. (*тæрхъос*) Ами ци косис?

Ф. (*сæгъæ*) Къабусга хуæрунмæ æрбацудтæн.

3. **С/гъазт «Базонæ сæгъæ æма тæрхъоси лимæнти»**

Гъ. Сабийтæ, фæндуй уæ базонун, тæрхъос æма сæгъæ кæми

цæрунцæ æма сæ лимæнтæ ка æнцæ, уой, уæд рагъзæн.

Медес. 2 тумбулæги æма аллихузи цæрæгойти хузтæ. Сабийтæ еу тумбулæгмæ равзарунцæ сæгъи лимæнти, иннемæ ба – тæрхъоси.

Ихæслæвæрд. Радзоретæ, аци цæрæгойтæ кæми цæрунцæ æма сæ куд хонæн?

4. С/гъазт «Цæрæгойтæ цæмæй цæрунцæ»

Медес. Схеми галеуфарсæрдигæй – аллихузон хæдзайрон æма гъæддаг цæрæгойти хузтæ. Рахесфарсæрдигæй ба алли цæрæгойи нихмæ дæр сабийтæ æвæрунцæ, ка си ци хуæруй, уой хузæ.

(Сабийтæ архайунца, гъонбæлгæнæг ба сæмæ æ цæстæ даруй.)

Гъ. Дзæбæх рагъзтайтæ. Нæ цæрæгойтæ нур æстонг нæбал æнцæ. Боз уи дæн. Хуæрзбон, нæ иннæ фембæлдмæ.

6-аг ахури усмæ

Темæ: «Нæ цæрæнуат»

Нисан: – Ниффедар кæнун сабийти зонундзийнæдтæ горæт (сахар) æма гъæуи туххæй;

– Ахур кæнун сабийти гъонбæлгæнæги фарстатæмæ гæсгæ хузи медес радзорунбæл.

– Гъудиæдти медæг миногонтæ æма миуæвдесгутæй раст пайда кæнун.

Дзурдуат: гъæугкаг, гæрæтаг, еууæладзугон, берæуæладзугон.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузтæ горæт æма гъæуи цардæй; æрмæгæвдесæн фæйнæг.

Ахури цуд

Гъ. *(æ къохи гъазæн киндзæ).* Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ. Ка мин зæгъдзæнæй, кæми цæрæн мах? *(Сабийти дзуæппитæ.)* Нæ гъæуи ном ба куд хуннуй? *(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун.)*

– Циуавæр хæдзари цæрис, Зæрина? *(Ниллæг.)*

– Ду ба, Фатимæ, циуавæр хæдзари цæрис? *(Фатими дзуæпп.)*

– Мах ба кæми цæрæн? *(Сабийти дзуæппитæ.)*

- Кæд мах гъæуи цæрæн, уæд, сабийтæ, мах ан гъæукæгтæ.
- Еумæ зæгъæн: «Гъæугкаг» (2...3 хатти.)
- Хетæг, кæцон биццеу дæ? (Гъæугкаг.)

(Алли сабийтæй дæр дзуапп бадомун.)

1. Гъ. (сувæллæнтти æргом æздахуй, фланелеграфбæл ци 2 хузи ес, уонæмæ.)

Æрбакæсайтæ, сабийтæ, мæнæ аци хузтæмæ. Ци уинетæ аци хузи? (Аллихузон дзуæппитæ.)

Гъæуи хузæ æй, уой цæмæй базудтайтæ? (Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун, уæдта хатдзæг искæнун.)

Гъ. Раст айтæ. Гъæуи ниллæг хæдзæрттæ фæууй. хонгæ ба сæ еууæладзугон хæдзæрттæ кæнæн. еумæ зæгъæн: «Еууæладзугон хæдзарæ» (2...3 хатти).

Нур ба гъонбæлгæнæг сабийти æргон æздахуй горæти хузæмæ.

Гъ. Аци хузи ба ци уинетæ? (Бæрзонд хæдзæрттæ, берæ машинттæ...). Аци хузи дæр гъæу æвдист æй? (Горæт.)

Гъ. Зинæ, зæгъай горæти циуавæр хæдзæрттæ ес? (Бæрзонд хæдзæрттæ.)

Горæти бæрзонд хæдзæртти берæ бийнонтæ цæруй. Ауæхан хæдзарæ хуннуй берæуæладзугон. Еумæ зæгъæн: «Берæуæладзугон хæдзарæ. (2...3 хатти.)

Гъ. Фатимæ, гъæугкаг хæдзари дæр берæ бийнонтæ цæруй? (Фатимæ дзуапп дæдтуй.)

2. Гъазт.

Гъ. Æз гъудиадæ райдайдзæнæн, сумах ба æй, къохтæй амонгæй, кæронмæ зæгъетæ.

– Горæти ес берæуæладзугон хæдзæрттæ, гъæуи ба (еууæладзугон).

– Горæти ес урух нæдтæ (гъæунгтæ), гъæуи ба (нарæг).

– Гъæуи гъæунгти минкъийдæр машинттæ ес æви горæти?

– Гъæу æй минкъий, горæт ба (устур.)

– Гъæуи ес хæдзайрон фондс, горæти (Нæййес хæдзайрон фондс.)

– **Гъ.** Æркæсайтæ мæнæ аци хузтæмæ. Цæй хузтæ æнцæ? (Хæдзæртти.)

Ихæслæвæрд. Райсетæ еугай хузтæ æма радзоретæ, циуавæр хæдзæрттæ æнцæ. (Дзуæппитæмæ байгъосун.)

Заур, берæуаладзугон хæдзæрттæ кæци рауæн федар кæнæн?

З. Мæнæ ами. *(Амонуй горæти хузæмæ.)*

Гъ. Заремæ, еууæладзугон хæдзарæ ба кæми бафедар кæнун гъæуй?

З. Мæнæ ами. *(Амонуй хузæмæ.)*

Гъ. Æркæсайтæ, ци нæмæ рауадæй? *(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун.)*

Гъ. Рæсугъд гъæунгтæ нæмæ рауадæй. Ке уи кæци гъæунги цæрун фæндуй?

(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун, багъæуаги сæ исраст кæнун.)

Гъ. Сабийтæ, фæндуй уæ горæт фæууинун? Цæбæл фæццау-дзинан горæтмæ?

(Сабийти дзуæппитæ.)

3. Сюжетон хузæ «Горæти»

Гъ. Мæнæ горæтмæ исхæрттан. Ци уинетæ? Кæми æрлæудтæй автобус? *(Амонуй хузæмæ. Сабийтæ дзуапп дæдтунцæ, гъонбæл-гæнæг ба син æнхус кæнуй.)*

Гъ. *(гъазæн киндзæмæ дзорæгау).* Кæци хæдзари цæруй дæ мади хуæрæ?

Гъ. *(Мæдини бæсти дзоруй).* Мæ мади хуæрæ цæруй мæнæ аци бæрзонд хæдзари. *(Амонуй хузæмæ.)*

Гъ. Сабийтæ, бæрзонд хæдзарæ ба æндæр хузи куд хуннуй?

С. Берæуæладзугон.

Гъ. Сабийтæ, нур зонетæ, мах гъæуи еууæладзугон хæдзæртти ке цæрæн, уой. Хонунцæ нæ, еумæ 'й зæгъæн: «Гъæугкæгтæ» *(2...3 хатти æй зæгъунцæ).*

Гъ. Хуарз багъуди кодтайтæ, гъæу æма горæти циуавæр хæдзæрттæ аразунцæ, уой. Хуæрзбон, нæ иннæ фембæлдмæ.

7-аг ахури усмæ

Темæ: «Бауæри хæйттæ»

Нисан: – Ахур кæнун сабийти фарстатæн æнхæст дзуæппитæ дæдтунбæл.

– Архайун гъудиади медæг номдар æма евгъуд афони миуæвдесгути раст бæттунбæл.

– Равзарун, мурæ (с) кæми ес, уæхæн дзурдтæ.

Дзурдуат: кæдзосдзийнадæ, зийнадæгæнæг.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: тас, дон, гъазæн киндзæ.

Рагагъонмæ куст. Исахур кæнун хестæр къуарæн 2 сувæллонæй хæццæ цубур диалог.

Ахури цуд

1. **Гъ.** Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! (*Сабийтæ салам радтунцæ.*)
Æхцæуæн мин æй уæ фийинд. (*Сабийтæ салам радтунцæ ама арбадунцæ горцъебæл гъонбæлгæнæги алифарс.*) Сабийтæ, абони дзубанди кæндзинан кæдзосдзийнади туххæй. Куд лæдæрета дзурд «кæдзосдзийнадæ»?

(*Сувæллæнттæ дзуæппитæ дæдтунцæ. Гъонбæлгæнæг сæмæ байгъосуй, уæдта хатдзæг искæнуй. Æнæнгъæлæги кадæр дуар арбахуаста. Гъонбæлгæнæг дуар байгон кодта, ама уатмæ арбацудæй дууæ биццеуи. Сæ еу – цъумуртæ, иннæ ба æхе кæуæг искодта.*)

Гъ. Цума аци биццеу цæмæ кæуй, сабийтæ? Бафæрсета æй.

С. Биццеу ци кодтай? Ка дæ фæннадта?

1-аг биццеу. (*кæугæй дзоруй*). Абони кæдзосдзийнади бон æй. Нæ гъонбæлгæнæг сувæллæнттæн равардта сурх стъалутæ, мæнæн ба нæ равардта. Дæ къохтæ, дан, цъумур æнцæ, дæ нихтæ – даргъ, дæ сæр – æнæфаст.

Гъ. Сабийтæ, аци гъуддаг уæмæ куд кæсуй?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.*)

Гъ. Куд исраст кæна биццеу æ рæдуд? (*Еци рæстæг дугкаг биццеу дзоруй фиццагмæ.*)

2-аг биццеу. Гъæла дæ, цæмæн дæ гъæуй еци стъалу? Алли бон дæр дæ дæхе кæдзос дарун гъæудзæй. Гъазгæ дæр нæбал кæндзæнæ. Æз мæхе рагæй нæбал æхснун. Цæмæн гъæуй къохтæ æхснун, кæд ама бабæй сахатти фæсте цъумур уодзæнцæ. ходæ никкодтай, ама – дæ сæр фаст. Цæмæн гъæуй дæндæгутæ кæдзос кæнун, кæд ама бабæй къанфеттæ, фæткъутæ хуæрдзæнæ. Макаемæ игъосæ, цæуæн ама еумæ гъазæн.

(*Дууæ биццеуи гæппитæгæнгæ рандæнцæ.*)

Гъ. Сабийтæ, аци биццеутæ уæмæ куд кæсунцæ?

*(Алли сабиййаен дәр дзурди барә радтун, уәдта хатдзәг
искәун.)*

Гъ. Ауәхәән сувәлләнтти хонән: цъумур, зийнадагәнагә, ма-
госа, әдзәсгон, налат. Зәггәән еумә: «Зийнадагәнагә, магоса».

Гъ. Сумах әхсән, сабийтә, ауәхәәнттә нәййес. Нә гъзәән
киндзә Мәдинаә дәр уарзуй ә бауәрмә зелун. Зинаә, гъзәән
киндзә рахәссай, әз ба уин байамонон, бауәри хәйттә куд
кәдзос кәнгә әнцә, уой.

2. Цъухәй дзоргә гъазт.

Гъ. Сослан, рахәссай тас. *(Сувәллон рахаста тас.)* Ду ба,
Зәлинаә, рахәссә гъосини дон. *(Сувәллон гъосини дон рахас-
та).*

Фатимә, исбадун кәнә гъзәән киндзи таси. *(Сувәллон гъзәән
киндзи бадун кәнуй таси, иннә ин дон кәнуй, әртиккаг ба
әхснуй гъзәән киндзән ә бауәри хәйттә. Гъонбәлгәәнәг заруй
зар «Инал».)*

Гъ. Кәсайтә, сабитә, ци кәдзос әй нә гъзәән киндзә.
*(Сувәлләнтти әргон әздахуй гъзәән киндзәмә әма әй
къохмәрзәнәй сәрфуй.)* Хетәг, киндзән ә дзигкотә цәмәй
ниффасән?

Х. Сәрвасәнәй.

Гъ. Къохтә, къәхтә цәмәй ниссәрфән, Фатимә?

Ф. Къохмәрзәнәй.

Гъ. Зәггәән еумә: «Къохтә, къәхтә ниссәрфтан къохмәр-
зәнәй».

Гъ. Сабийтә, байгъосетә мәмә ләмбунаг әма зәггәтә, циуа-
вәр мураә уәмә игъусуй аци дзурдти: сәр, фасун, әхснун.
*(Сабийтә дзуапп дәттунцә әма ма еу хатт гъонбәлгәәнәги
хаццә, мураә (с) ци дзурдти иссердтонцә, уони радзорунцә.)*

Гъ. Хьәбәр хуарз, сабийтә. Мәнмә гәсгә, абонәй фәстәмә
сумах дәр уәхе кәдзос дардзинайтә. Хуәрзбон, нә иннә
фембалдмә.

8-аг ахури усмә

Темә: «Адәймаги бауәри хәйттә»

Нисан: – Ниггъуди кәнун адәймаги бауәри хәйтти нәмттә.

– Ахур кәнун сабийти еуон нимәдзи номдартәй берәуон нимәдзи номдартә аразун, кәрон тә сәмә әфтаугәй.

– Архайун муртә (кь) әма (хь) кәдзос дзорунбәл, тагь-ддзоруйнаг ахур кәнгәй.

Дзурдуат: әнкъай-әнкъәйттә, дугәйттә.

Әнхуси әрмәг әвдесунмә: аллихузон предметти хузтә-еугәйттә, дугәйттә; ходә, әрходтә, туфлитә, пьолци, хәлаф.

Ахури цуд

1. **Гь.** Уә бон хуарз, сабийтә! (*Сувәлләнттә салам дәдтунцә.*) Равдесайтә мәмә уә кьохтә. (*Сабийтә сә кьохтә әвдесунцә.*) Нуртәккә еумә исахур кәндзинан әндзәвгә, нә кьохтәй амонгәй.

Сувәлләнттә дзорунцә әма

фәнзунцә гьонбәлгәнәги амундтитә.

С. Мәнә әнцә нә кьохтә. (*Әвдесунцә сә кьохтә.*)

(Гьонбәлгәнәг әнәдзоргәй амонуй бауәри алли хай дәр, сабийтә сә амонунцә әма син сә нәмттә дзорунцә.

Гьонбәлгәнәг амонуй ә сәрмә. Сабийтә дәр амонунцә әма дзорунцә: «Мәнә мә сәр». Гьеуотә бауәри алли хайәен дәр ә ном дзорунцә. Уой фәсте гьонбәлгәнәг еу сабиййи разма ракануй әма ин амонуй ә бауәри хәйттә, иннә сувәлләнттә ба син сә нәмттә дзорунцә.)

С. Сәр, кьох, кьах, гьос, билә, гьәләс, фий.

Архайгә 'й, цәмәй сабийтә раст дзоронцә муртә: (хь) әма (кь).

Гь. Ранимайайтә мин бауәри хәйтти нәмттә. Әз уәмә фарстатә дәтдзәнән, сумах ба мин дзуап кәндзинайтә. Мәнбәл ес сәр, сумах ба берә айтә әма уәбәл ес ... цитә? (*Сәртә.*) Сабийтә еумә дзуап дәдтунцә, алли номдармә дәр әфтаунцә кәрон тә, уотемәй?

Гь. Мәнбәл ес фий, сумахбәл ба? (*Фийтә.*) Мәнә айә кьох әй (*әвдесуй еу кьох*). Атә ба (*әвдесуй дууә кьохи*) әнцә...

С. Кьохтә. Махбәл ес кьохтә. (*Равдесунцә сә еугур дәр сә кьохтә.*)

(Гьеуотә, гьонбәлгәнәг дзоруй бауәри хаййи ном еуон нимәдзи, сабийтә ба дзурдтәй аразунцә берәуон нимәдзә, кәрон тә сәмә әфтаугәй.)

3. С\гъазт. «Еугай-дугай»

Гъ. Сабийтæ, æз дзордзæнæн æма амондзæнæн маæ бауæри хæйттæ, сумах ба еумæ дзордзинайтæ, кæцитæ си æнцæ еугæйттæ, кæцитæ ба – дугæйттæ.

Гъ. Фий, гъæлæс, сæр.

С. Еугæйттæ.

Гъ. Зæгъæн-ма еумæ еу хатт: «Сæр, фий, гъæлæс æнцæ еугæйттæ».

(Фæрсуй еу сувæллони.) Дæ гъостæ цал æнцæ? *(Дууæ.)*

– Дæ ростæ ба цал æнцæ? *(Дуууæ.)*

– Дæ цæститæ ба цал æнцæ? *(Дууæ.)*

– Зæгъæн-ма еумæ: «Ес нин дугай гъостæ, дугай цæститæ, дугай къохтæ, дугай къæхтæ». Еу хатт-ма зæгъайтæ, цалгæйттæ æнцæ нæ къохтæ, нæ къæхтæ, нæ билтæ, нæ гъостæ, нæ ростæ?

С. Дугæйттæ.

Гъ. Дугæйттæ ма зæгъун æмбæлуй – æнкъæйттæ. Зæгъæн-ма еумæ: «Æнкъæйттæ» *(2...3 хатти.)*

Тагъдзоруйнаг.

(Гъомбæлгæнæг фиццаг дзоруй еунæгæй, уæдта сабийти хæццæ еумæ, муртæ раст æма кæдзос дзорунбæл архайгæй.)

Гъостæ, ростæ, билтæ – æнкъæйттæ.

Къохтæ, къæхтæ дæр – дугæйттæ.

Гъ. Хуарз базудтайтæ, бауæри хæйттæ цалгæйттæ æнцæ, уой. Нигъгуди син кодтайтæ сæ нæмттæ. Нур ба нæ иннæ фембалдмæ. Хуæрзбон.

9-аг ахури усмæ

Темæ: «Хе даруни æгъдæуттæ».

Нисан: – Зæрдæбæл æрæфтуйун кæнун, хе даруни æгъдæуттæй ци базудтонцæ, уой.

– Ахур кæнун идарддæр хе даруни æгъдæуттæ.

– Архайун гъонбæлгæнæги дæнцæгтæмæ гæсгæ диалог исаразунбæл, ахур кæнун сабийти фæлмæн дзурдтæй пайда кæнунбæл.

Дзурдуат: бознуг, табуафси, æгъдау-æгъдаугин.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузæ кенæ хузæ кинонæй «Маймулий бæдæлттæ», алли сувæллонæн дæр: къела, æздахæн *(руль)* къелабæл фæдаргондæй.

Ахури цуд

1. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ. (*Сабийтæ салам дæдтунцæ.*)

Гъ. Уæ зæрдæбæл æрæфгуйун кæнайтæ, гъзæн киндзæ Мæдинаæ салам ку фæддæттуй, уæд ин сумах куд фæззæгъетæ, уой?

С. Æгас цо! Æгас цо! Æхцæуæн нин æй дæ фæййинд.

Гъ. Мæдинаæ ба уин куд фæззæгъуй?

С. Бознуг, устур бознуг, сабийтæ.

Гъ. Куд уæмæ кæсуй æхцæуæн, бознуг циуавæр дзурдтæ æнцæ?

Хуарз æви лæгъуз?

(*Сабийтæ дзуап дæдтунцæ, гъонбæлгæнæг ба – хатдзæг.*)

2. С'гъазт. «Рабалци кæнæн театрмæ»

Гъ. (*Рагацау бадæнтæ дугæйттæй исæвæруй, раззагбæл ба – здахæн (руль).*)

Абони мах цæуæн сабийти театрмæ. Циуавæр транспортбæл гъæуама фæццæуæн?

(*Маршрутка, автобус, троллейбусбæл.*)

Гъ. Мах театрмæ цæуæн (*амонуй бадæнтæмæ*) цæбæл?

(*Сабийти дзуæппитæ.*)

Гъ. Ка зæгъдзæй, цалемæй исбадæн ес бадæнбæл? (*Еунæгæй.*)

Мах ба исбаддзинан дугæйттæй.

Гъ. Зæгъæн ма ин ес æнкъæйттæй дæр.

Ихæславæрд. Сабийтæ, ислаууайтæ æнкъæйттæй: кизгæ æма биццеу, кизгæ æма биццеу...

(*Сувæллæнттæ æвзарунцæ æнкъаййæгтæ.*)

Гъ. Фиццаг уи автобуси гъæуама ка исбада?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ: шофир, æз, гъонбæлгæнæг.*)

Гъ. Фиццагидæр, сабийтæ, гъæуама биццеу исбадун кæна кизги, уæдта исбада æхуæдæг. Биццеу кизги æ къеламаæ ку бахона, уæд ин гъæуама зæгъа: «Табуафси, исбадæ». (*2...3 хатти.*)

Гъ. Нур уи алкедæр, биццеутæ, еугай бахонад е 'мбал кизги æ къеламаæ, æз ба уæмæ байгъосдзæнæн. Хетæг, исбадун кæнæ Зари.

Х. Зарæ, табуафси, исбадæ дæ къелабæл.

З. Бознуг, Хетæг. (*Атæ идарддæр алли сувæллони хæццæ дæр ко-сун.*)

Гъ. Автобуси цаугаей ба нæхе гъæуама куд дарæн?

(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун, уæдта хатдзæгтæ искæнун.)

3. *(Равдесун хузæ кенæ киногай хузæ «Маймулитæ цаунца автобуси»)*

Гъ. Куд дардтонца маймулий бæдæлттæ сæхе автобуси? *(Сабийти дзуæппитæ.)* Сæ фудуаг миути туххæй сæбæл ци æрцудай?

(Сабийтæмæ еугай байгъосун æма уой фæсте хатдзæг искæнун.)

Гъ. Салам дæдтун; кизгæн бунат радтун; æнцад бадун автобуси, хе сабур дарун – етæ æнца хе даруни æгъдæуттæ. Куд сæ багъуди кодтайтæ, уой исбæрæг кæндзæнæн æз, мæнæ нæхе гъæунгæмæ, гъазунмæ ку рæвдзæ кæнæн, уæд. Цæуæн, нæ хъæпбæлтæ искæнæн.

(Гъонбæлгæнæг æ гъос даруй, сабийтæ сæхе куд дарунца, уомæ. Коруй, цæмаей биццеу кизгæн анхос кæна.)

10-аг ахури усмæ

Темæ: «Театр»

Нисан: – Зæрдæбæл æрæфтуйун кæнун евгъуд æрмæгæй тагъд-дзоруйнаг: «Дугæйттæ – æнкъæйттæ».

– Ахур кæнун дзубандий медæг номевгутæ «æз-ду»-æй пайда кæнун.

– Архайун фарстатæн раст дзуапп дæдтунбæл.

Дзурдуат: театр, зал, сценæ, спектакль, артист.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузтæ театралон темæбæл, ширмæ *(æмбæрзæн)*; аргъау «Тумбулой»-ий рагъазунæн атрибуттæ; сурх æма бор тумбулагтæ сабийти нимæдзæмæ гæсгæ.

Рагагъонмæ куст. Бакæсун аргъау «Тумбулой». Стъолбæл гъызгæ театр равдесун, уæдта аргъау «Тумбулой» рольтæмæ гæсгæ рагъазун.

Ахури цуд

1. **Гъ.** Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! *(Сабийтæ салам радтунца.)*

Кумæ рабалци кодтан автобуси? *(Сабийтæ дзуаппи дæдтунца.)*

Цалгæйттæй исбадтан автобуси? *(Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.)* Раст зæгъетæ. Бадтан дугæйттæй. Зæгъæн еумæ: «Бадтан дугæйттæй».

Гъ. Куд ма ес зæгъæн дугæйттæ æндæр дзурдæй?

(Кæд сабийтæй феронх æй, уæд син сæ зæрдæбæл æрæфтаун кæнун тагъддзориунаг «Дугæйттæ – æнкъæйттæ».)

Гъостæ, ростæ, билтæ – æнкъæйттæ.

Къохтæ, къæхтæ дæр – дугæйттæ.

(Сабийтæ дæр гъонбæлгæнæги хæццæ еумæ дзорунцæ. Гъонбæлгæнæг сабийти æргон æздахуй, æвдесæн фæйнагбæл ци хузæ ауигъд æй, уомæ.)

Гъ. Бакасайтæ аци хузæмæ лæмбунæг.

– Алинæ, ци уинис хузи?

А. Рæсугъд хæдзарæ.

Гъ. Заур, ду ба ци уинис?

З. Сувæллæнттæ дугæйттæй цæунцæ.

Гъ. Сослан, сæ разæй ба ка цæуй?

(Гъонбæлгæнæг алли сувæллонай дæр домуй, цæмæй дзуапп дæдта.)

Гъ. Цæмæ цæунцæ аци хæдзарæмæ сувæллæнттæ сæ гъонбæлгæнæги хæццæ?

(Сабийтæ дзуапп дæдтунцæ. Гъонбæлгæнæг амонуй, хæдзарæмæ ци урух ама бæрзонд къæпхæнтæбæл цæунцæ уонæмæ.)

2. Гъ. Къæпхæнтæбæл исхезгæй, бацаудзинан, театр ке хонунцæ, еци хæдзарæмæ. Зæгъæн еумæ: «Театр» *(2...3 хатти дзорунцæ, уæдта бабæй – еугаййæй.)*

Гъ. Сабийтæ, ка уи адтæй театри? Ке хæццæ адтайтæ? Ци фæййидтайтæ театри?

(Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ кæнунцæ. Гъонбæлгæнæг алли сабиймæ дæр лæмбунæг байгъосуй, уæдта хатдзæг искаенуй.)

Гъ. Театри ес устур зал. Зали ба – берæ бадæнтæ. Театри ма ес, сабийтæ, сцена. Сценæбæл гъазунцæ артиститæ. Симæ, зæгъай, ци ес театри? *(Театри ес зал.)*

Зæгъæн еумæ: «Театри ес устур зал». *(2..3 хатти.)*

Гъ. Зæрина, адæн сценæбæл бадунцæ æви зали? *(Адæн бадунцæ зали.)* Зæгъæн еумæ: «Адæн бадунцæ зали».

Гъ. Хетæг, зали адæн цæбæл фæббадунцæ?

Х. Зали адæн фæббадунцæ бадæнтæбæл.

Гъ. Алан, артисттæ сценæбæл гъазгæй махæн равдесунцæ спектакль. Зæгъæн еумæ: «Артисттæ гъазунцæ спектакли». (2-3 хатти.)

3. Гъ. Ацибон мах дæр, бакæссинан спектакльмæ. Равзарун бал нæ гъæуи артисттæ. Исесетæ еугай тумбулæгтæ, æнæ кæсгæй, мæнæ аци хурдзинæй. Сурх тумбулæг ка исеса е уодзæй артист, бор – е ба спектакльмæ кæсæг, æма исбаддзæнæй зали. (Рагацау, бадæнтæ рæнгъæй æвæрд. Ширмæ æма аргъау «Тумбулой»-йи атрибуттæ.)

(Сабийтæй алке æ ролмæ гæсгæ аразуи диалог «Тумбулой»-йи хæццæ. Аргъау амонуй гъонбæлгæнæг æхуæдæг. Архайун гъæуи, цæмæй номевгутæ æз, ду-æй раст пайда кæнонцæ сабийтæ.)

– Ка дæ, ка?

– Æз, Тумбулой, ду ба ка дæ?

(Тумбулойæн зарунмæ агъаз кæнунцæ, бадгæ ка кæнуи, еци сабийтæ. Кæд рæстæг уа, уæд рагъазун гъæуи дууæ хатти, рольтæ баййевгæй.)

Гъ. Сабийтæ, кæми адтайтæ?

С. Театри.

Гъ. Ци фæйидтайтæ театри?

(Суæллæнеттæ дзуапп дæдтунцæ: спектакль, артисттæ сценæбæл...)

Гъ. Сабийтæ, нæ иннæ фембæлдмæ, хуæрзбон.

II-аг ахури усмæ

Темæ: «Зумæг». Хузæмæ гæсгæ куст

Нисан: – Ахур кæнун сабийти хузæмæ лæмбунæг, листæг кæсунбæл.

– Архайун хузæмæ гæсгæ цубур радзурдтæ гъуди кæнунбæл.

Дзурдуат: сæумæ, рæфтæ, изæр, мет-метгæнагæ, æхсæрæцъеу.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: «Зумæгон гъæзтитæ», сюжетон хузæ «Анзи афæнттæ», гъазæн киндзæ.

Ахури цуд

1. Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабитæ! *(Сабийтæ салам дæттунцæ.)*

Анзи афæнттæй кæци ралæудтæй?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Зумæг. Дессаги афонæ æй. Сабийти тургъæй хæдзарæмæ нæбал фæндуй, тургъи син игъæлдзæгдæр æй. Гъазунцæ цонагътæбæл, гурунцæ къахдзонагътæбæл, гъазунцæ хоккейæй, аразунцæ хæдзæрттæ æма метин лæгтæ. Зумæги туххæй берæ рæсугъд хузтæ искодтонцæ хузгæнгутæ. Берæ аййев уадзимистæ ниффинстонцæ финсгутæ æма поэттæ.

(Æнæнгъалæги дуар кадæр «æрбахуаста», гъонбæлгæнæг æрбахаста гъазæн киндзæ æма цидæр тухтæй.)

Гъ. *(гъазæн киндзи бæсти дзоруй)* Уæ сæумæ хуарз. Ци узал æй! Анзи афæнттæй кæци æй? *(Сабийтæ салам равардтонцæ, уæдта дзуæпп дæттунцæ фарстæн. Гъомбæлгæнæг сувæллæнтти æргон æздахуй и тухтмæ.)* Кæсайтæ, мæнæ нин ци æрбахаста Мæдинæ. *(Ауиндзуй хузæ амонæн фæйнагбæл.)* Ци нин æрбахаста Мæдинæ?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Аци хузæ ка искодта, сабийтæ?

С. Хузгæнæг.

Гъ. Геор, ка искодта аци хузæ?

Г. Хузæ искодта хузгæнæг.

Гъ. Ци равдиста хузгæнæг æ хузи?

(Сабийти дзуæппитæ.) Рагъуди кæнтæ æма зæгъетæ, аци хузæ куд исхонун æнгъезуй? *(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун æма хатдзæг искæнун.)*

Бонæн ба æ кæци афонæ æвдист цæуй хузи, Светæ? *(Сабийæн æ бон дзуæпп раттун ку нæ уа, уæд гъонбæлгæнæг иннети фæрсуй.)*

Гъ. Ду ба, Зæлине, куд зæгъдзæнæ? Нур изæр æй æви сæумæ?

3. Сæумæ. *(Гъомбæлгæнæг домуй æнхæст дзуæпп.)*

Гъ. Сæумæй мах ци фæккосæн рæвдауæндони? *(Сабийти дзуæппитæ.)* Раст айтæ, сæумæй нæмæ фæууй ахури усмæ. Еу хатт ма листæг æркæсайтæ хузæмæ. *(Сабийтæ дзорунцæ, гъонбæлгæнæг сæмæ игъосуй æма хатдзæг кæнуй.)* Изæрæрдæмæ мах фæттагъд

кæнæн нæ хæдзæрттæмæ. Кæд рацæунцæ сабийтæ гъонбæлгæнæги хæццæ тургæмæ? Ци афонæ фæууй? (*Сабийтæ кæд нæ арæхсонцæ дзуапп раттунмæ, уæд син гъонбæлгæнæг фенхус кæнуй.*)

Гъ. Тургъи фæгъгъазæн рæфти. Зæгъайтæ еумæ: «Тургъи фæгъгъазæн рæфти», (2...3 хатти.)

Цæмæй бæрæг æй хузи, сабийтæ рæфти ке гъазунцæ, е?

С. Хор кæсуй, бон гъар æй. Ехтæ хори гъармæ тайунцæ æма тæдзунцæ.

2. Гъ. «Еу зумæгон гъар бони рæфти сабийтæ сæ гъонбæлгæнæги хæццæ рацудæнцæ тургæмæ. Алли сабий дæр æхецæн куст иссердта», Идарддæр ба, сабийтæ, радзоретæ сумах. Ке туххæй радзордзæнæ ду, Геор?

Г. (*амонуй хузæмæ*). Мæнæ биццеутæ цонæгъбæл гурунцæ.

Гъ. Ду ба, Зæлино, ке туххæй радзордзæнæ?

3. Кизгутæ æма гъонбæлгæнæг аразунцæ Метин лæг. (*Гъеуотæ алли сабийæн дæр дзурди барæ раттун.*)

Гъ. Æз æма уин Мæдино æндзæвгæ радзордзинан, сумах ба, сабийтæ, базонетæ, ке туххæй æй æндзæвгæ, уой.

(*Сувæллæнтæ архайунцæ дзуапп раттунбæл.*)

Гъ. Æндзæвгæ адтæй Метин лæги туххæй.

Ци ма уинетæ нигкидæр хузи?

(*Сабийтæ хузи сюжет еугай дзорунцæ. Гъонбæлгæнæг идарддæр амонуй, бæласæбæл ци цъеутæ бадунцæ, уонæмæ.*)

Гъ. Атæ ба цитæ æнцæ? Циуавæр цъеутæ æнцæ? Кæцæй фæвзурстæнцæ? (*Сувæллæнтæ аллихузон дзуæппитæ дæттунцæ, гъонбæлгæнæг хатдзæг кæнуй.*)

Гъ. Бæласæбæл бадунцæ æхсæрæцъеутæ æма мет-метгæнæг. Зæгъæн еумæ: «Мет-метгæнæг, æхсæрæцъеу». (*Алли цъеуи ном дæр дзорунцæ 2...3 хатти.*)

Гъ. Цæуæн, сабийтæ, мах дæр тургæмæ. Фæййинæн, цума зумæг ралæудтæй æви нæма. Цъеутæн семуцкитæ ма феронх кæнетæ.

Темæ: «Зумæг»

Нисан: – Ниффедар кæнун мурае (3) -йи растдзорунадæ.

– Архайун, еу бундор кæмæн ес, уæхæн дзурдтæ аразунбæл.

Дзурдуат: метæйдзаг, метуард, мет кæдзосгæнæн, зумæг-еуатгæнæг.

Æнхуси æрмаг æвдесунмæ: сюжетон хузæ «Зумæгон æрдзæ».

Метин баба, мет, зумæгон гъæдæ, мет кæдзосгæнæн машини хузтæ.

Ахури цуд

1. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! (*Сабийтæ салам радтунцæ.*)
Сабийтæ, гъæйдæ рагъазæн бацеу-бацеутæй. Зæгъайтæ, е кæд фæууы?

(*Зумæг.*)

2). Анз цуппар хатти æ дарæс ци раййевуй?

(*Зæнхæ.*)

(*Кæд сувæллæнтæ дзуапп нæ зононцæ, уæд син гъонбæлгæнæг æхуæдæг фенхус кæнæд.*)

2. Гъ. Байгъосетæ дзурдтæмæ: «3-3-зумæг», «3-3-зæнхæ».

Циуавæр мурае уæмæ игъусуй?

(*Сабийти дзуæппитæ.*)

(*Гъомбæлгæнæг амонæн фæйнагбæл ауиндзуй зумæгон æрдзи хузæ æма фарстати рауаги сувæллæнтти æргом æздахуй хузæмæ.*)

Гъ. Анзи афонтæй кæци æвдист æй хузи? (*Зумæг.*) Зумæг махмæ ци цъеутæ байзайунцæ, уони ба куд хонæн?

(*Сувæллæнттæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ, гъонбæлгæнæг син æнхус кæнуй.*)

Гъ. Зумæг ами ци цъеутæ байзайунцæ, уони, сабийтæ, хонæн зумæгеуатгæнгутæ. Зæгъайтæ еумæ: «Зумæгеуатгæнæг цъеутæ».

(*2...3 хатти еумæ, удта алли сувæллон дæр хецæнæй дзоруй.*)

Гъ. Сабийтæ, бон ба циуавæр æй: сæрдигон, фæззигон æви зумæгон?

(*Байгъосун сабийти дзуæппитæмæ.*) Бон æй зумæгон, сабийтæ.

Ду ба, Геуæр, куд зæгъис, циуавæр бон æй?

Г. Зумæгон бон, узал æй.

Гъ. Æма зумæгон бон ба циуавæр æй, Светæ?

С. Зумæгон бон æй узал æма цубур.

Гъ. Сабийтæ, дзурдтæ «з-з-зумæг», «зумæгеуат», «зумæгон» равзурстæнцæ еу бундорæй æма æнцæ хæстæг дзурдтæ. «Зумæг – з-з-зумæг». Зæгъайтæ, мурæ (з) дзурдти кæци рауæн лæууй?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Дзурд «узал» -и ба кæми лæууй мурæ (з)? *(Сабийтæ дзуæпп дæдтунцæ.)*

Ци зæгъун æнгъезуй мети туххæй, сабийтæ, мет циуавæр æй?

С. Мет узал æй. Мет хампос æй, мет фæлмæн æй. мет уорс æй.

Гъ. Сабийтæ, иссерæн дзурд «мет»-мæ хæстæг ка æй, уæхæн дзурдтæ. Мет æнæрæнцайгæй ку фæууаруй, уæд уой хонунцæ метуард. Зæгъæн еумæ: «Метуард». *(2...3 хатти.)* Сувæллæнтæ тургъи мети ку фæгъгъазунцæ, уæд сæ хъæпбæлтæ цæмæй идзæг фæуунцæ? *(Метæй.)* Тургъи астæу ка лæууй? *(Метин лæг.)*

(Дзуæппитæ гъонбæлгæнæг раст кæнуй, уой фæсте ба амонæн фæйнагбæл æраундзуй хузæ «Зумæг».)

Гъ. *(амонуй машийнаемæ).* Кæсайтæ, сабийтæ, айæ циуавæр машийнаæ æй? *(Мет кæдзосгæнæнæн машийнаæ.)*

Гъ. Сабийтæ: «Метуард, метæйдзаг, метин, мет кæдзосгæнæн» – аци дзурдтæ æнцæ дзурд «мети хæстæгутæ». Еу хатт ма сæ радзорæн: «Мет-метин-метæйдзаг-метуард-мет кæдзосгæнæн». *(Бацеу-бацеуи дзурдтæ нидæн гъæлæсæй дзорунцæ, бустæги нидæн гъæлæсæй.)*

Нур ба æй раст æма гъæрæй радзоретæ.

Гъ. Анзи афонтæй нæмæ кæци ралæудтæй? *(Зумæг.)* Цæуæн, сабийтæ, тургъæмæ æма исаразæн Метин лæг.

(Гъонбæлгæнæг æма сувæллæнттæ тургъæмæ рацæунцæ.)

13-аг ахури усмæ

Темæ: «Зумæг»

Нисан: – Нæуæгæй бацеу-бацеуи дзурдтæ æримисун.

– Ниффедар кæнун еумæйаг дзурд «дарæс»-и нисанеуæг *(лæдæруинадæ.)*

– Ахур кæнун зумæгон дарæси (хъæпбæлти) нæмттæ.

– Архайун берæвæрсугон гъудиæдтæй пайда кæнун;
раст бæттун номдар æма миногон, хауæнтæ æма
нимæдзитæмæ гæсгæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: гъазæн киндзæ зумæгон
хъæпбæлти, зумæгон дарæс; мурæ (з) ци предметти нæмтти ес,
уæхæнтти хузтæ.

Ахури цуд

1. Уæ бон хуарз, сабийтæ! (*Сабийтæ салам радтунцæ.*) Сабийтæ,
бацеу-бацеу ка багъуди кодта, е æй радзорæд.

Гъ. Сабийтæ, анзи афонтæй кæций кой кæнунцæ аци рæнгъити?

С. Зумæги кой.

Гъ. Цæмæ уæмæ уотæ кæсуй? (*Сабийти аллихузон дзуæппитæ.*)

Ка уи уарзуй зумæг, сабийтæ? Цæмæ уарзетæ зумæг?

С. Фæккæнæн метин лæгтæ, мети къубулæнттæй фæггъазæн,
цонагътæбæл кенæ къахдзонагътæбæл фæггурæн.

2. Æзмæлгæ\гъазт «Мети къубулæнттæй гъазт»

(*Сабийтæ гъонбæлгæнæгмæ кæсунцæ æма ин æ архæйдтитæ
фæнзунцæ.*)

Гъ. Нигки ба ма цæй туххæй уарзетæ зумæг?

(*Сабийти дзуæппитæ.*) Мадта æз зумæг фулдæр цæмæ уарзун,
уй уин зæгъон, сабийтæ?

(*Гъонбæлгæнæг сабийтæмæ равдесуй минкъий нæзи бæласæ
æма сæмæ радтуй фарста.*)

Гъ. Сабийтæ, айæ ци æй? (*Сабийти дзуæппитæ.*) Раст зæгъетæ,

айæ æйназибæласæ. Цæмæнгъæуй нæзибæласæ? (*Гъонбæлгæнæг
сабийтæмæ байгъосуй æма хатдзæг искæнуй.*) Нæзи бæласæ нæ

уатмæ ку æрбахæссæн, уæд нæмæ фæууй бæрæгбон. Циуавæр
бæрæгбон? Ка æй зонуй? Ка ма нæмæ æрбацаууй бæрæгбони?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.*) Геуæр, зæгъай айæ
ци æй? (*Амонуй нæзи бæласæмæ.*)

Г. Нæзи бæласæ.

Гъ. (*Амонуй сурх хурдзинмæ.*) Зæлинаæ, айæ ба ке хурдзин æй?

Аци хурдзини хедæу æй метин Баба. Зæгъæн еумæ: «Метин
Баба» (2..3 хатти).

(*Равдесуй сюжетон хузæ. Метин Баба уорс бæхбæл æрбацаууй,
нæзи бæласæ æ цонагъи ласуй, уотемæй.*)

Гъ. Кæсайтæ, мæнæ айæ æй Метин Баба. Метин Баба уорс бæхæй æрхизтæй æма нин нæзи бæласæ æрбахаста. Зæгъæн еумæ: «Метин Баба бæхæй æрхизтæй æма нин нæзи бæласæ æрбахаста».

(Æнæнгъæлæги кадæр дуар «æрбахуаста», гъонбæлгæнæг æрбахæссуй гъазæн киндзæ.)

3. *(гъазæнмæ дзорæгау).* Дæ бон хуарз, Мæдина! Аци узал зуймон бони кæми адтæ? Байфæрсай ду дæр, Заур.

(Гъонбæлгæнæг æнхус кæнуй сувæллонæн фарста радтунмæ.)

С. Мæдина, кæми адтæ аци узал зуймон бони?

Гъ. Светæ, циуавæр бон æй?

С. Узал бон.

Гъ. Людæ, нигки ба ма циуавæр бон æй?

(Зуймон бон.)

Ду ба, Сослан, куд зæгъдзæнæ, цæхæн бон æй?

С. Узал зумæгон бон. Кæми адтæй аци узал зуймон бони Мæдина? *(Гъазæн киндзи бæсти гъонбæлгæнæг æхуæдæг дзоруй.)*

Гъ. Мæнæн узал нæй. Кæсайтæ, ци гъар пæлито мæбæл ес. *(Амонуй æ пæлитомæ.)*

Гъ. Цæхæн пæлито искодта Мæдина?

(Гъар пæлито.)

Гъонбæлгæнæг хатдзæг кæнуй: ходæ, хæлаф, батинкитæ, пæлито, хъуртохæн – аци хъæпбæлтæ еумæ хонæн зуймон *(зумæгон)* дарæс. *(2..3 хатти.)*

4. Сгъазт: «Бацеу-бацеу»

Медес: гъомбæлгæнæги стъолæбæл – аллихузон хъæпбæлти хузтæ; дууæ тумбулæги.

(Сувæллæнттæ еу тумбулæгмæ æвзарунцæ гъазæн киндзæн хъæпбæлти хузтæ, дугкаг тумбулæгмæ ба – иннети. Зæгъунцæ син сæ нæмттæ, кæд сæ фæддарæн æма сæ куд хонæн еу дзурдæй.)

14-аг ахури усмæ

Темæ: «Зумæг»

Нисан: – Ниффедар кæнун сабийти зонундзийнæдтæ зумæгон æрдзи туххæй.

– Æндзæвгæ «Зумæг» нæуæггæй бакæсун.

– Ахур кәнун гъонбәлгәнәги фәрститәмә гәсгә гъудиәдтә аразун, пайда кәнун нуриккон афони миуәвдесгутәй.

– Архайун муртә раст әма кәдзос дзорунбәл.

Дзурдуат: Нәуәг анз, исфәлустан, бәрәгбон.

Әнхуси әрмәг әвдесунмә: алихузон хузтә зумәгон тематикабәл.

Ахури цуд

1. Гъонбәлгәнәг салам равардта сабийтән әма сә исбадун кодта кьелатәбәл, домуй си, цәмәй ләмбунаг байгъосонцә әндзәвги дзурдтәмә.

Назу бәласә

Цъәх бәласә, зад бәласә,

Нәуәг анзи әвдесән.

Ә фәууинд нин – цийни хуасә,

Зәрдәмә 'й хәстәг есән.

Әнай-әнай әрбакастәй

Метин баба нә дуарәй.

Ә ләвәртгә – дууә кьәссай –

Рәдау кьохәй иуаруй.

Къибирти Амурхан

Гъ. Цәхән бәласи кой кәнуй поэт әндзәвги? (*Сабийти дзүәппитә.*)

Гъ. Нәзи бәласәбәл алихузон гъазәнтә кәд фәййауиндзән? (*Зумәги.*)

Цәмән уотә исрәсугьд кәнунцә нәзи бәласә? Цәмән фәккафән ә алливарс? (*Сабийтә алихузон дзүәппитә дәдтунцә.*)

Гъ. Нәзи бәласә исрәсугьд кодтан бәрәгбонмә. Еци бәрәгбон хонән Нәуәг анзи бәрәгбон.

Гъ. Зәгъайтә еумә: «Нәзи бәласә исфәлустан Нәуәг анзи бәрәгбонмә». (*2....3 хатти, уәдта али сувәллонән дәр дзурди барә радтун.*)

2. С/гъазт.

Стьоләбәл ци хузтә ес, уонәй равзарун, Нәуәг анзи бәрәгбон си әвдист кәми цәуй, уони. Цубурәй радзорун али хузи

туххэй дэр. Зэгъаен хузтæ: «Сабийтæ ама нæзи бæласæ», «Метин Бабай лæвæрттæ».

Гъ. Сабийтæ, мадта нæмæ циуавæр бæрæгбон æрхæстæг кæнуй? (*Нæуæг анзи бон.*) Ка нæмæ æрцæудзæй Нæуæг анзи лæвæртти хæццæ?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.*)

Гъ. Метин Баба махæн лæвæрттæ æрхæссæй. Мах ба ин ци балæвар кæндзинан?

(*Суæллæнттæ дзорунцæ, бæрæгбонмæ ци цубур æндæвгитæ исахур кодтонцæ, уони.*)

3. Гъ. Сабийтæ мæн ба фæндуй, цæмæй разарæн Метин Бабай зар. (*Сабийтæ ама гъонбæлгæнæг лæуунцæ ама зарунцæ.*)

Æрцудтæн æз æд лæвæрттæ,

Æд цирæгътæ, фур уæздан.

Нæуæг анзи уæ хæдзæртти

Хуæздæр иуазæг æз дæн.

Скъодтати Э.

Гъ. Сабийтæ, æруагæс ми кæнуй, Метин Баба уи алкедæр ке фегъуста, е, ама уин Нæуæг анзи лæвæрттæ кæндзæй.

15 аг ахури усмæ

Темæ: «Хуæруйнаг ама дзаумæуттæ»

Нисан: – Фæлварун предметти туххэй ама предметти хæццæ архайди туххэй цубурæй радзорун. Фарста «цæми»-æн раст дзуапп дæдтунбæл архайун.

– Ниффедар кæнун сабийти дзуæппити хуæруйнагтæ ама дзаумæутти нæмттæ: картофгун, хъæдоргун, æхцин, дзика, агæ.

– Архайун муртæ раст ама кæдзос дзорунбæл.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сæкæрдонæ, цæнхдарæн, цайдан, агæ, дзика, гъазæн киндзæ.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(*Сабийтæ салам радтунцæ.*)

1. Гъ. (*равдесуй гъазæн киндзæ.*) Абони Мæдинæ тукани балхæдта цæнхæ, сæкæр, цайгæрдæг ама уæ æхемæ хонуй иуазæгуати.

(*Гъомбæлгæнæг сабийти æргом æздахуй киндзи æрдæмæ.*)

2. Сгъазт «Ци цæми никкæнæн»

Гъ. Сабийтæ лæмбунæг æркæсайтæ, неци исхæлæмулæ кодта Мæдинæ? Циуавæр дзаумæуттæ ес Мæдини хæдзари?

(Сувæллæнттæ кезугай дзорунцæ: кастиронкæ, тебæ, тæбæгъ, тефсег, агувзæ.)

Гъ. Мæнæ атæ ба ци æнцæ? *(Равдесуй сæкæрдонæ, цæнхдарæн æма цайдан.)*

Цæмæн гъæунцæ, Заур?

З. Цæнхдарæни никкæнун гъæуй цæнхæ.

Гъ. Светæ, сæкæр ба цæми никкæнун гъæуй?

С. Сæкæр никкæнун гъæуй сæкæрдони.

Гъ. Хетæг, цайгæрдæгæй ба ци кæнæн?

Х. Цайгæрдæгæй искæнун гъæуй цай.

Гъ. Сабийтæ, кæми фæррæдудæй Мæдинæ?

Æркæсайтæ лæмбунæг.

(Сабийтæн кезугай дзурди барæ радтун.)

(Мæдинæ цæнхæ никкодта сæкæрдони, сæкæр – цайдани, цайгæрдæг ба – цæнхдарæни.)

Гъ. Хуарз базудтайтæ Мæдини рæдудтитæ.

III. Сгъазт «Ци нæ адтæй, ци фæззиндтæй»

Гъ. Сабийтæ, лæмбунæг æркæсетæ, мæнæ аци фингæбæл ци дзаумæуттæ ес, уонæмæ. Радзоретæ син кезугай сæ нæмттæ.

Цæмæн гъæуй алли дзаумау дæр? Циуавæр æрмæгæй конд æнцæ? *(Фингæбæл: тæбæгъ, кард, агувзæ, цайдан.)*

(Сабийтæ кезугай дзуапп дæдтунцæ, гъонбæлгæнæг син æнхус кæнуй. Уæдта сабийтæй домуй, цæмæй сæ цæститæ ницъцъундæ кæнонцæ. Цалинмæ сабийтæ цъундæ фæуунцæ, уæдмæ гъонбæлгæнæг фингæбæл æрæвæруй агæ æма цæститæй ракасуномæ барæ радтуй.)

Гъ. Заур, райсай дæ къохмæ æма зæгъæ:

– Рæуæг æй æви уæззау? *(Уæззау.)*

– Уæззау цæмæ æй? *(Æфсæйнаг æй.)*

– Устур æй æви минкъий? *(Минкъий.)*

Гъ. Ка уи зонуй, Заур ци дзаумау райста, уой?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. *(æ къохмæ агæ райсуй).* Аци дзаумау хонæн агæ. Æркæсайтæ

фингæмæ æма зæгъетæ, циуавæр хуæруйнагтæ искодта Мæдинаæ?

С. Касæ, æхцинтæ, цай.

Гъ. Циуавæр дзаумаутти исцæттæ кæнунцæ аци хуæруйнагтæ?
(*Сабийтæ кезугай дзорунцæ, гъонбæлгæнæг сæ, кæми гъæуй, уоми фæрраст кæнуй.*)

Гъ. Сабийтæ, кезугай мин радзорайтæ, ка уи цæхæн къере уарзуй?

1 – аг сув.: «Æз цихти хæцца къере уарзун».

2 – аг сув.: «Æз ба – картофи хæцца».

3 – аг сув.: «Æз ба – хъæдори хæцца».

(*Уотæ алли сувæллон дæр дзуапп радтуй.*)

Гъ. Сабийтæ, цихти хæцца ци къере искæнунцæ, уой хонæн æхцин.

Картофи хæцца, уой ба – картофгун.

Хъæдори хæцца ба – хъæдоргун.

Зæгъæн еумæ: æхцин, картофгун, хъæдоргун. (2... 3 хатти дзорунцæ сабийтæ къерети нæмттæ.)

Гъ. Касæ ке исхудтайтæ, е ба дзигка æй. Зæгъæн еумæ: «Дзигка, дзигка». (2 ... 3 хатти).

Гъ. Заур ци дзаумау райста, уой куд худтан?

С. Агæ.

Гъ. (*агæ нæуæгæй æвдесуй*). Аги кæнунцæ дзигка. Зæгъæн еумæ: «Аги кæнунцæ дзигка» (2 ... 3 хатти).

Гъ. Сабийтæ, гъæйдæ, нур ба фæййнаен, Мæдинаæ ци хуæруйнагтæ исцæттæ кодта, уонæн сæ адæ æма ма мин еу хатт сæ нæмттæ радзоретæ.

Мæдинаен арфæ кæнæн æма ин хуæрзбон зæгъæн.

16-аг ахури усмæ

Темæ: «Дарæс»

Нисан: – Ниффедар кæнун сувæллæнтти дзурдуати еумæйаг дзурд – «дарæс» æма дарæси хæйттæ (дус, æфцæкъуатæ). – Рагон дигорон дарæстæ сæмæ бавдесун. Архайун миуæвдесæг æма номевæг раст бæдтун (мæн фæндуй кафун, хузæ кæнун, зарун).

– Муртæ раст дзорунбæл архайун.

Дзурдуат: цъохъа, къæртрæзтæ (разгæнттæ).

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: гъазæн киндзитæ; биццеу цохъай; кизгæ къæртрæзти. Сувæллæнтти агкаг рагон дигорон дарæс кизгæ æма биццеуæн.

Ахури цуд

I. Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! (*Сабийтæ салам радтунцае.*)

(*Гъонбæлгæнаеги къохи гъазæн киндзæ – Мæдинае.*)

Гъ. Мæдини зæрдæмæ уæ айразмæ амундтитæ хъæбæр фæццудæнцæ. Хъæпбæлти туххæй цидæриддæр радзурдтайтæ, уони багъуди кодта. Уæ фæрститæн дзуапп кæнун дæр æвзурста. Нур ба æй фæндуй уæ хæццæ рагъазун.

II. Дзурдтæй гъазт: «Кæбæл циуавæр дарæс ес»

Гъ. Алкедæр уи кезугай е 'мбали туххæй радзордзæй, циуавæр дарæс ибæл ес, уой, Мæдинае ба ин æ ном базондзæй.

Сабийтæ, мæнмæ бал лæмбунæг байгъосетæ. Мæдинае, æз бал дæ бафæрсон. Биццеубæл ес уорс хæдонæ, сау хæлаф, цъæх дзабуртæ, къæбæлдзуг сау сæригъунтæ. Æхе хуарз фæддаруй, уарзуй хузæ кæнун. Байзонай, Мæдинае, е ка æй?

М. Заур. (*Байгъосун еу 3...4 сувæллоней бацеу-бацеутæмæ. Багъæуаги син гъонбæлгæнаг фенхус кæнуй.*)

III. Æзмæлгæ гъазт

Гъонбæлгæнаеги амундмæ гæсгæ сабийтæ хæрдмæ гæппитæ кæнунцæ: исгæпп-исгæпп кæнунцæ еу къахбæл; исбадæ-ислæууæ, исбадæ-ислæууæ.

Гъ. Нур ба, сабийтæ, сумах Мæдинаен барæ радтетæ ести æзмæлд архайдæй бавдесунмæ.

Зæгъæн, еу сувæллон имæ дзоруй: «Æркафæ Мæдинае», дугкаг ба – «Мæдинае разарæ», æртигкаг ба – «Дууæ къахемæй исгæппитæ кæнæ» æма уотæ идарддæр.

IV. С/гъазт: «Уæлдай ци ес»

Гъонбæлгæнаг сувæллæнттæй коруй, цæмæй лæмбунæг æркæсонцæ, цъæх тумбулаеги ци хъæпбæлтæ ес, уонæмæ, радзоронцæ син сæ нæмттæ, уæдта ци хузæн æнцæ, уой. Циуавæр хæйттæй конд æй хæдонæ? Кæци хъæпбæлтæ æнцæ биццеуи, кизги – ба? Цæмæ бахудтонцæ хæдонæбæл дууæ дуси?

(Сабийтæ кызгæ æма биццеуи дарæс ку равзаруицæ, уæд сæ гъонбæлгæнæг бафæрсуй.)

Ци уæмæ рауæлдай æй?

(Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ кæнунцæ.)

Гъ. *(амонуй рагон дигорон дарæсмæ).* Агæ ба ци æнцæ?

(Сабийтæ дзуапп дæдтунцæ, уæдта гъонбæлгæнæг хатдзæг кæнуй.)

Гъ. Сабийтæ, агæ дæр хъæпбæлтæ æнцæ. Цъохъа – биццеуи дарæс, разгæнтгæ – кизги. Еумæ зæгъæн: «цъохъа» (2...3 хатти еумæ дзорунцæ, уæдта алли сувæллон дæр хецæнæй фæлваруй дзурд «цъохъа» зæгъун, гъонбæлгæнæг ба мурæ [хъ] куд азæлуй, уомæ æ гъос даруй).

Гъ. Цохъа æй дигорон адæни дарæс. Сабийтæ, нуртæккæ ма цъохъатæ ка даруй?

(Сабийти дзуæппитæ: артисттæ, кафгæутæ.)

Гъ. *(æвдесуй разгæнттæ).* Айæ ба æй кизги пьолци. Хонæн æй разгæнтгæ. Еумæ зæгъæн: «Разгæнтгæ». (2...3 хатти еумæ дзорунцæ, удта алли сувæллон дæр хецæнæй дзоруй).

Гъ. Разгæнтгæ кæбæл фæууинаен ес, сабийтæ?

(Сабийти дзуапп: киндзæбæл.)

Гъ. Кæсайтæ, мæнæ Мæдинæ æ хæццæ ци дарæс æрбахаста. Фæййинаен сæ. *(Раихалдта син сæ баст.)* Куд сæ хонæн? *(Дигорон дарæс.)*

Гъ. Биццеуи дарæс куд хонæн? *(Цъохъа.)* Киндзи дарæс ба? *(Къæртрæзтæ.)*

Гъ. Гъауай, Светæ, дæхебæл разгæнтгæ искæнæ, ду ба Æхсарæ – цъохъа искæнæ.

(Искодтонцæ сæ дарæс, гъонбæлгæнæг дигорон кафти цагъд бакодта æма сабийтæ кафунцæ. Рæстæг ку хъæрта, уæд ма аци дарæс æндæр сувæллæнттæбæл дæр æнгъезуй искæнун.)

17-аг ахури усмæ

Темæ: «Хæдзари дзаумæуттæ». *(Мебель)*

Нисан: – Гъонбæлгæнæг коруй сабийтæй, цæмæй теми хæццæ баст зонундзийнæдтæ рагом кæнонцæ.

– Архайун, мебельмæ ци дзаумæуттæ хауй, уони нигъгъуди

кæнунбæл; хæдзари дзаумаутти – «мебель»-и нисан æма циуавæр æрмæгæй конд фæууй? Цæмæн гъæуй?

– Ахур кæнун лæдæрун æма раст пайда кæнунбæл дзубанди гæнгæй фæрсдзурдтæй: астауæй; æ цори; раз; фæрсмæ; разæй; фæстегæй.

Архайун берæвæрсуг гъудитæй дзорун.

Фæлтарун «Æвзаг»: дзæбокæ – тьупп-тьупп; тæдзунæг – тьинг-тьинг.

Хæдзари дзаумаутти хузтæ: гъазæн киндзæ æма гъазæн мебель: диван, хуссæн, стьол, фингæ, къæлæтгун, къела.

Ахури цуд

I. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ салам радтунцæ.)

Фæлтарæн «Æвзаг».

Къæхтæ, къæхтæ.

C. Тьупп-тьупп-тьупп.

Гъ. Мæн фæндуй нæ гъазæн киндзæ Мæдинæн нæуæг хæдзарæ исаразун.

(Равдесуй 3 хæдзарей хузтæ.)

(Горцъебæл – аразæн æрмæгутæ. Гъонбæлгæнæг сабийти æрбадун кæнуй горцъебæл æма еумæ райдайунцæ хæдзарæ аразун.)

Гъ. Сабийтæ, ке уи циуавæр хæдзарæ исаразун фæндуй æма цæмæн?

(2...3 сувæллонемæ байгъосун.)

Гъ. Цæмæй фæрстæ фæдар лæууонцæ, уой туххæй сæ загæлтæй ниффедар кæнун гъæуй.

(Зæгæл къуæрунцæ æма дзоруницæ, куд къуæргæ 'й, уой.)

Дзæбокæ – тьупп-тьупп-тьупп.

Гъæуай кæнæ къох, къох, къох.

Гъ. Мæнæ ци рæсугд устур хæдзарæ исаразган. Хетæг, гъазæн киндзæн ци исаразган?

X. Хæдзарæ.

Гъ. Циуавæр хæдзарæ исаразган Мæдинæйæн, Зинæ?

З. Устур рæсугд хæдзарæ.

(Гъонбæлгæнæг домуй гъудисæдтæй сæнхæст дзуæппитæ.)

Гъ. Заур, хæдзарæ цæмæй исаразган?

3. Аразæн æрмæгæй. (*Гъонбæлгæнæг домуй æнхæст дзуапп.*)

II. С/гъызт: «Равзарæ уатмæ мебель»

Медес: гъызæнти къуми ци мебель ес, уонæй, алли сабийæн дæр барæ лæвæрд æй, цæмæй си Мæдини хæдзарæн ести равзара.

Ихæслæвæрд. Равзарæ дзаумау, зæгъæ ин æ ном, циуавæр æрмæгæй конд æй, цихузæн æй, цæмæн гъæуй æма æй хæдзари ци рауæн æвæрдзæй.

(*Сабийтæ кезугай хæссунцæ гъонбæлгæнæгмæ се 'взурст дзаумауттæ æма ихæслæвæрди фарстатæн дзуапп дæттунцæ.*)

Зæгъæн: Батраз, ду ци равзурстай?

Б. Æз Мæдини хæдзарæмæ равзурстон стъол.

Гъ. Ци рауæн æвæрдзæнæ стъол?

Б. Æз стъол æвæрун къæрази рази.

Гъ. Цæмæн гъæуй æма циуавæр æрмæгæй конд æй?

(*Сабий дзуапп дæдтуй.*)

Гъ. Светæ, ду ба ци равзурстай Мæдини хæдзарæмæ?

С. Æз равзурстон къæлæтгун. Конд æй гъæдæй.

Гъ. Зæгъæн еумæ: «Къæлæтгун». (2 ... 3 хатти.)

Гъ. Хетæг, ду ба ци равзурстай?

Х. Къела.

Гъ. Æркæсайтæ аци дууæ бадæнемæ. Æмхузæнтгæ æнцæ?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.*)

Гъ. Къæлæтгун бадæн æй устур æма фæлмæн, къела ба хъæбæр æма бæрзонд.

Гъ. Фатимæ, аци къæлæтгун бадæн хæдзари кæци рауæн исæвæрдзæнæ?

Ф. Къæлæтгун æз æрæвæринæ дивани фарсмæ.

Гъ. Къела ба кæми исæвæрун гъæудзæй, Зæирæ?

З. Къела æз æвæрун стъоли рази.

(*Гъеуотæ, алли хæдзари дзаумау дæр æвæрунцæ бунати, фæрсдурдæй пайда гæнгæй.*)

Гъ. Цæмæн гъæунцæ уати: диван, стъол, къела, хуссæн?

(*Суæллæнтæ аллихузон дзуæппитæ кæнунцæ.*)

III. Гъызæн киндзæ Мæдинæ æма сабийтæ къозойау гæппитæ кæнунцæ.

Гъ. Мæдинае къозо сабургай ку цæва, уæд куд æсхъеудзæй, уой архайдæй равдесайтæ.

(Сувæллæнттæ ниллæггомау гæппитæ кæнунцæ.)

Гъ. Мæдинае къозо хъæбæр ку ниццава, уæдта куд æсхъеудзæй, уой равдесайтæ?

(Сувæллæнттæ бæрзонд гæппитæ кæнунцæ. (2 ... 3 хатти.)

Гъ. Гъазти фæсте Мæдини къозо кæми ниввæрун гъæудзæй?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Киунугутæ ба кæми æвæргæ æнцæ?

С. Киунугути скъаппи.

(Гъонбæлгæнаг домуй æнхæст дзуапп.)

Гъ. Мæдини хæдзари циуавæр стъол ес?

(Сувæллæнттæ аллихузон дзуаппитæ кæнунцæ.)

IV. С. гъазт «Базонæ, циуавæр дзаумауи туххæй дзорæн»

Гъ. Еу стъолбæл Мæдинае финсгæ кæндзæй, ес ибæл цуппар къахи. Иннæ стъолæбæл хуæргæ кæндзæй, ес ибæл æртæ къахи. Хонæн æй фингæ. Равдесайтæ сæ.

(Сабийтæ амонунцæ стъол æма фингæма.)

Гъ. Сумах хæдзæртти ба циуавæр мебель ес?

(Еу 3 сувæллонемæ байгъосун.)

Гъ. Сабийтæ, Мæдинае нæ нæуæг хæдзарæмае цай цумунмæ хонуй. Фенхус кæнтæ Мæдинæн фингæ рарæвдзæ кæнунмæ.

Дон цæми никкæнун гъæуй?

Сæкæр æма цæнхæ цæмити никкæнун гъæуй?

Мæдинае ма нин аци хузтæ дæр равардта. Радзорайтæ син сæ нæмттæ еума хатт.

С. Къæлæтгун фæлмæн бадæн; къела, стъол, фингæ, диван, киунугути скъаппи.

Гъ. Еу хатт ма мин радзорайтæ, хæдзарæ аразгæй, дзæбокай ци кустан.

С. Дзæбокае – тъупп, тъупп, тъупп. Гъæуай кæнæ къох, къох, къох.

18-аг ахури усмæ

Темæ: «Музей»

Нисан: – Муртæ раст æма кæдзос дзорунбæл фæлтæрун «Æвзаг»-и.

– Бахæссун сабийти дзурдуатмæ дзурдтæ: кьуæцæли
киндзæ, кьуæцæлтæй киндзæ, музей.

– Исбæлвурд кæнун сувæллæнтти зонундзийнæдтæ ди-
горон адæмон гъзæнти туххæй.

– Архайун, гъзæнтæмæ кæсгæй, цубур радзурдтæ ара-
зун, номдар æма миногон раст бæдтун.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: дигорон æвзаги музейи экспо-
натти хузæн æрæмбурд кæнун аллихузон гъзæнтæ: киндзитæ,
гьолтæ, тугкитæ æма æнд.

Ахури цуд

I. Гъ. Сабийтæ, байгъосетæ мæмæ, ци дзæбæх æндзæвгæ уин
радзордзæнæн.

(Дзоруй æма кьохтæй архайд æвдесуй дзурдтæмæ гæсгæ.)

Къаппæ-къуппæ-къæбæлдзуг *(амонуй дзигкотæмæ).*

Къона, къона – уæлвæзи *(ивазуй кьохтæ хардмæ).*

Къона, къона – дæлвæзи *(æхе æргубур кæнуй æма кьохтæй
зæнхæмæ амонуй).*

Гъ. Сабийтæ, æндзæвгæ уæ зæрдæмæ фæщудæй?

Бавзарæн еумæ дзурдтæ дзорун, кьохтæй ба архайд бавдесун.

*(Дзоруңæ еумæ 2 ... 3 хатти, дзоргæ-дзорун гьонбæлгæнæг мур-
ти раст æма кæдзос азæлунадæмæ æ гьос даруй. Ку гъæуа, уæд
син раст дзорун кæнуй муртæ.)*

Гъ. Сабийтæ, ка уи циуавæр гъзæнтæй фæгъгъазуй хæдзари?
Рæвдауæндони ба?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Хетæг, дæ машинæ циуавæр æрмæгæй конд æй?

С. Мæ машинæ пластмассæй конд æй.

Гъ. Заур, дæ кьозой туххæй радзорай. Цæмæй конд æй? Цæй
асæ æй? Ци хузæн æй? Цæмæн дæ гъæуй?

*(Заур дзоруй æ кьозой туххæй. Кæми багъæуй, уоми æй сабийтæ
фæрраст кæнуңæ.)*

Æзмæлгæ гъазт «Къозо»

Урумти Петя

Къозо зæнхæбæл – гæпп – гæпп – гæпп. *(Сувæллæнттæ цума
кьозойæй гъазуңæ, уотæ кьохтæй æвдесуңæ.)*

Æз æ фæсте – сæпп – сæпп – сæпп. *(Кьохтæй бабæй амонуңæ.)*

Е ма цорæй – гæпп – гæпп – гæпп. *(Кьохтæй амонуңæ.)*

Æз æ фæсте – сæпп – сæпп – сæпп. (*Ампъезтæй размæ ледзунцæ.*)

II. Дортæй гъазт «Нæ гъазæнтæ»

Гъ. Берæ уарзетæ гъазæнтæ. Æма сæ дарун ба уæд куд гъæуй?

(*Сабийти дзуæппитæ.*)

Гъ. Рафæлгæсайтæ нæ уати къумтæмæ, нæуæгæй си неци уинетæ?

(*Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунцæ.*)

Гъ. Фатимæ раст æй. Цидæр æнахур гъазæнтæ фарсбæл федаргонд æма стьолбæл æвæрд. Æркæсайтæ сæмæ æма зæгъетæ, ци æнцæ?

(*Сабийти дзуæппитæ: киндзитæ, дортæ.*)

Гъ. Ескæд ауæхæн киндзитæ фæууидтайтæ?

(*Еугай есуй гъазæнтæ æма син сæ нæмттæ дзоруй.*)

Мæнæ аци киндзæ æй къуæцæлæй конд. Рагон гъазæн, хонунцæ æй къуæцæлин киндзæ. Цума æй уотæ цæмæ хонунцæ?

(*Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун.*)

Зæгъайтæ еумæ: «Къуæцæлин киндзæ. (2 ... 3 хатти.)

Мæнæ айæ ба – къимбустæй конд киндзæ.

Мæнæ «дортæ» ке исхудтайтæ, уони ба хонунцæ туккитæ (*амонуй дортæмæ*).

Зæгъайтæ еумæ: «Туккитæ». (2 ... 3 хатти.)

Банимайетæ сæ, цал æнцæ?

(*Сабийтæ нимайунцæ дортæ. Гъонбæлгæнæг туккитæ райсуй æма сабийтæн амонуй, куд си гъазгæ æй, уой.*)

Гъ. Атæ æнцæ рагон гъазæнтæ, дигорон сувæллæнттæн сæ, сæ маддæлтæ æма фиддæлтæ худтонцæ ауæхæн киндзитæ, ниххуариуонцæ син сæ дортæ, гъæдæй син саздахъ æма фæттæ искæниуонцæ. Нур ауæхæн гъазæнтæй некебал фæгъгъазуй æма сæ мах бафснайдтан, цæмæй сумах дæр, сабийтæ, зонайтæ уæ нанатæ æма бабатæ ци гъазæнтæй гъазтонцæ, уони.

Гъ. Мæдина, циуавæр киндзитæ фæууидтай?

М. Къуæцæлтæ æма къимбустæй конд киндзитæ.

Гъ. Заур, ду ба циуавæр гъазæнти нæмттæ багъуди кодтай?

З. Туккитæ; гъæдин цела.

Гъ. Нæ ахури усмæ кæронмæ æрхъæртгæй, цæуæн тургъæмæ æма уæ исахур кæнон туккитæ ма целатæй гъазунбæл.

Темæ: «Æфсад æма æфсæддон»

Нисан: – Байамонун сабийтæн дзурд «æфсад»-и нисанеуæг.

– Архайун сюжетон хузтæмæ гæсгæ цубур радзурдтæ дзорунбæл. «Æвзаг» фæлтарун.

– Сабийти зæрдити райгуран зæнхæмæ уарзти æнкъарæнтæ æвзурун кæнун.

– Бахæссун сувæллæнтти дзурдуатмæ дзурдтæ: æфсад, æфсæддон, арæнгъæуайгæнæг, денгизау.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузтæ «Арæнгъæуайгæнгутæ», «Денгиздзаутæ», темæмæ гæсгæ рагагъонмæ хузæгонд.

Ахури цуд

I. Игъусуй «Марш» (*магнитофони лентъæбæл финст; уати фарсбæл ауигъд: æстъалутæ, турусатæ æма шартæ*).

(*Гъонбæлгæнæг сувæллæнтти хæццæ уати къæсæрбæл бахезунцæ æма æрзелунцæ уоми.*)

Гъ. Абони бæрæгбон æй. Ка уи зонуй, циуавæр бæрæгбон æй?

(*Сабийти дзæппитæ.*)

Гъ. Кæсайтæ, нæ фæрстæбæл цитæ ес?

С. Звездочкитæ, турусатæ, шартæ.

Гъ. Звездочкитæ нæ, фал æстъалутæ.

Зæгъæн еумæ: «Æстъалу; æстъалутæ». (2 ... 3 хатти.)

Гъ. Сабийтæ, ке хъæпбæлтæбæл ес фæййинæн æстъалутæ?

(*Сабийтæ аллихузон гъудитæ дзорунцæ. Гъонбæлгæнæг хатдзæг кæнуй: «Сурх æстъалутæ фæууй милици косгути дарæсбæл, æ пъагæнттæбæл», – æма равдесуй милиционеру хузист.*)

II. Гъ. Зæгъайтæ, сабийтæ, ке уинетæ къари?

(*Сабийти æргом æздæхуй, амонæн фæйнагбæл ци сюжетон хузæ – «Арæнгъæуайгæнæг» ес, уомæ.*)

Гъ. Сабийтæ, раст æй, хузи салдæттæ æма куй уинетæ.

Салдат дигоронау хонæн æфсæддон. Зæгъайтæ еумæ: «Æфсæддон».

(*2...3 хатти, уæдта алли сувæллон дæр хæцæнæй фæззæгъуй дзурд «æфсæддон».*)

Аци æфсæддонтæ ба æнцæ арæнгъæуайгæнгутæ. *Идарддæр*

гъонбэлгәнәг домуй сабийтәй фәрститәмә гәсгә радзо-рун хузи сюжет. Ке уинетә хузи? Цәмәй бәрәг әй, арәнгъәуайгәнгутә әнцә, е? Циуавәр әфсәддонтә әнцә?

(Идарддәр гъонбэлгәнәг домуй, цәмәй сувәлләнттә 2...3 хатти зәгъонцә дзурд – «арәнгъәуайгәнәг», мура [хъ]-йи азәлунадәмә гъос даргәй.)

«Әвзәг» фәлтәрән. Дзәбокә – тьупп, тьупп. Дзәбокә – тьупп, тьупп, тьупп.

Гъәуай кәнә, гъәуай кәнә къох, къох, къох.

(Дзорунцә 2...3 хатти.)

III. Дуккаг хузә «Денгиздзәутә»-бәл дәр пъланмә гәсгә дзорунцә. Ке уинетә хузи? Кәми әнцә аци әфсәддонтә ба? Куд сә хонун әнгъезуй?

(Сабийтә архайунцә цубурәй фәрстатән дзуәппитә радтунбәл. Гъонбэлгәнәг сәмә ә гъос даруй, багъәуаги син фәнхус кәнуй.)

Гъ. Раст айтә. Аци хузи мах уинән моряктә. Моряк дигоронау хонән денгиздзәу. *(2...3 хатти дзорунцә.)*

(Ләмбунәг син әркәсән сә дарәсмә.)

IV. Стъәзт «Кәмән ци ес?»

Гъ. Равдесуй схемитә – экран.

1-аг экрани астаәу – арәнгъәуайгәнәг.

2-аги астаәу ба – денгиздзәу.

Стъолтәбәл ци предметти хузтә ес, уонәй рартасун гъәуй, арәнгъәуайгәнәг әма денгиздзәуи кәцитә гъәунцә, уони.

Әртаст предметти нәмттә дзорун гъәуй. Фәстагмә гъонбэлгәнәг дзоруй әндзәвгә «Ме 'нсувәр әфсәддон»-әй скъуддзәг.

20-аг ахури усмә

Темә: «Мадә»

Нисан: – Ахур кәнун сабийти фәрстатәмә гәсгә цубур радзурдтә аразунбәл.

– Архайун, радзурд аразгәй берәвәрсуг номдартәй пайда кәнунбәл; номдартә миногonti хәццә раст бәттунбәл.

– Сабийти зәрдити ирәзун кәнун мадә әма нанай берә уарзти әнкъәрәнтә.

– Муртæ раст дзорунмæ «Æвзаг» фæлтарæн.

Дзурдуат: фæлмæнзæрдæ, фæлмæн къох, фæлмæнтæ дзорагæ, бæрæгбон.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: амонæн фæйнæгбæл сабийтæ ци къартæ (*хузититæ*) æрбахастонцæ, етæ: гъзæн киндзæ; аййев кустан хъумаци гæпбæлтæ (*къинбустæ*).

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ салам радтунцæ.)

I. «Æвзаг» фæлтарæн. Къохтæ, къæхтæ...

Гъ. Къохтæ, къæхтæ – райрæзетæ (*есуй къохтæ уæлæмæ*).

Къохтæ, къæхтæ – фæттæхетæ (*цъеуи базуртау телуй æ къохтæ*).

Къохтæ, къæхтæ – римæхсетæ (*æ фæсонти фæсте римæхсуй къохтæ*).

Къохтæ, къæхтæ, кæми айтæ? (*Ракæс-бакæс кæнуй.*)

Мæнæ æнцæ мæ къохтæ! (*Десгæнæгау равдесуй æ къохтæ.*)

Рагъзæн ма, сабийтæ, еумæ хатт, æрмæст лæмбунæг игъосетæ мæнмæ, цæмæй раст дзорайтæ гъзти дзурдтæ.

(Сабийтæ æвзарунцæ дзурдтæ раст дзорунбæл æма сæ архайдæй бавдесунбæл.)

II. (Æнæнгъæлæги дуар æрбахуастонцæ.)

Гъонбæлгæнæг æрбахаста гъзæн киндзæ.

(Киндзи бæсти дзоруй æхуæдæг.)

Уæ сæумæ хуарз!

С. Æгас нæмæ цо, Мæдина.

Гъ. Сабийтæ, цидæр игъæлдзæг æй Мæдина. Кезугай æй бафæрсетæ, цæбæл цийнæ кæнуй?

(Сабийтæ кезугай гъзæн киндзæмæ фарстатæ дæдтунцæ, гъонбæлгæнæг ба син киндзи бæсти дзуапп дæдтуй.)

Гъ. Абони бæрæгбон ке æй, уой нæ зонетæ?

Лæмбунæг мæмæ байгъосетæ æма базондзинайтæ, ке бæрæгбон æй, уой дæр.

(Гъзæн киндзæ цума æй, уоййау гъонбæлгæнæг дзоруй æндзæвгæ.)

Мæ нана

Æз дæн нанай уарзунгъон,
Устур боз си дæн,
Уомæн æма алли бон,
Барæвдауй мæн...

III. Гъ. Бæрæгбон. Куд ми феронх æй. Къартæ дæр ма уин æрбахæссун кодтон.

(Сабийти æргом æздахуй амонæн фæйнагæмæ.)

Ке бæрæгбон æй абони, сабийтæ?

(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун, уæдта къартæ ци сувæллæнттæ æрбахастонцæ, уонæн дзурди барæ радтун, цæмæй мæнæ ауæхæн фарстатæн дзуæпп радтонцæ.)

Гъ. Ке къарæ æрбахастай? Æ ном ци хуннуй? *(Нана æма мадæн.)*
Нана хæдзари ци фæммурхуй? Дæ мадæ ба кæми косуй? Дæ мадæ æма нана цæхæнттæ æнцæ?

Гъ. Абони æй еугур маддæлтæ æма нанати бæрæгбон. Мах син гъæуама бæрæгбони арфитæ ракæнæн. Нæ бæрæгбони арфитæ ба æрæмбурд кæндзинан мæнæ ардæмæ.

(Сурх гæгъæдийæй лухгонд, зæрди хузæ бавдесуй.)

Зæгъæн еумæ: «Бæрæгбони хуарзæнхæ уæ уæд!» (2...3 хатти дзорунцæ еумæ.)

Гъ. Мæ уарзон фæлмæнтæ дзорагæ нана!

(2...3 хатти дзорунцæ, уæдта кезугай сæ къохæй банбæлунцæ, гæгъæдийæй лухгонд зæрди хузæбæл.)

С. Мæ дзæбæх нана; фæлмæнкъох нана; фæлмæнзæрдæ нана *(гъеуотæ идарддæр сабийтæ дзорунцæ сæ маддæлтæ æма нанати туххæй).*

IV. Бæрæгбон æй, æма бæрæгбони лæварæн ацибон нæ нанатæн аййев горцъе мæнæ аци хъумаци гæпбæлтæй исаразæн.

Уæ горцъе аййев рауадæй. Уæ нанатæ уи боз уодзæнцæ!

21-аг ахури усмæ

Темæ: «Дæсниæдтæ»

Нисан: – Ниффедар кæнун сабийти зонундзийнæдтæ дохтур, гъонбæлгæнæг æма хуæруйнаггæнæги туххæй. Зонгæ кæнун идарддæр плотник æма хуйæги дæсниæдти хæццæ. Архайун, цæмæй сабийтæ аргъ кæнонцæ хестæрти кустæн.

Дзурдуат: плотник, хуйæг, содзийнæ, дзæбокаæ, халаæ, зæгæл.
Æнхуси æрмаæg æвдесунмæ: предметон хузтæ; плотник æма хуйæги косæн дзаумæуттæ; дзæбокаæ, зæгæл, содзийнæ, халаæ, æмпьозæн.

Ахури цуд

(Гъонбæлгæнæг, къелай къæхтæбæл архайгæй, салам дæттуй сабийтæн.)

Гъ. Мæнæ нæ къелай къæхтæбæл æма æй куд ниффедар кæнон, уой нæ зонун. Ка мин зæгъдзæй, куд федар гæнгæ æй?
(Сабийтæмæ байгъосун, уæдта хатдзæг искæнун.)

I. Сгъазт.

Стъолтæбæл ци предметти хузтæ ес, уонæй равзарун, къела цæмæй исрæвдзæ кæнун æнгъезуй, еци дзаумау, æма радзорун, ци æй? Цæмæн гъæуй? Ке æй?

(Сабийтæ архайуицæ косæн дзаумæутти туххæй, цубурæй радзорун.)

Гъ. Раст базудтайтæ, зæгæл æма дзæбокаæ гъæуицæ плотники. Кæдзосдзоруйнаг «Дзæбокаæ».

Гъ. Дзоретæ мæ фæсте:

Дзæбокаæ заруй,

Дзæбокаæ резуй,

Зæгæл фæйнаги фæххезуй.

(Аци дзурдтæ дзоргæй, сабийтæ сæ къохтæй амонуицæ, дзæбокаæй зæгæл куд фæххуайуицæ, уой.)

Гъ. Еу хатт ма зæгътайтæ, ке гъæуицæ зæгæл æма дзæбокаæ?

С. Плотники.

Гъ. Дзорæн еумæ: «Æвзаг фæлтарун».

II. Гъ. Сабийтæ, æмпьозгæ ци фæккæнунцæ æма цæмæй?

Пъолтæ æмпьозæн,

Пъолтæ æмпьозæн,

Миститæ сæ цъасæ кæнунцæ.

(Гъонбæлгæнæг æ гъос даруй, муртæ [пъ] æма [цъ] куд дзорунцæ, уомæ. Багъæуаги сæ раст кæнуй. Сабийтæмæ байгъосгæй, хатдзæг искæнуй.)

Гъ. Сабийтæ, æмпьозæнтæ ба фæккæнунцæ хъæпбæлтæн.

(Равдесуй аллихузон дарæстæ.)

Цæмæй бампьозунцæ дарæс, ка куд гъуди кæнуй?

(Байгъосун сабийти дзуаппитæмæ.)

Гъ. Раст айтæ. Фемпъозунцæ æскъуд хæлаф кенæ æскъуд пьолци. Зæгъайтæ, хæлафи æскъуд бампъозунмæ ци гъæуй?

С. Халæ æма содзийнæ.

Гъ. Равдесон уин, халæ æма содзийнæй куд фемпъозунцæ, уой?
(Гъонбæлгæнæг хуйуй, сабийтæ ба имæ лæмбунæг кæсунцæ. Содзийнæ цæуй разæй, хали ба æ фæсте ласуй.)

III. Гъ. Рагъазæн «Халæ æма содзийнæ»-й

Медес. Сабийтæ дугæйттæй фæсонæй-фæсонмæ кæрæдземæ лæуунцæ, сæ цæнгтæ «цæгист» рагæнгæй. Сæ еу содзийнæ уодзæй, иннæ ба – халæ. Гонбæлгæнæг содзийнæ ку зæгъа, уæд, содзийнæ ци сабий уа, е æхе размæ рагубур кæнуй æма «халæ» æ фæдбæл (*рагъи*) ласуй (*хæссуй*). 2...3 хатти рагъазунцæ, уæдта содзийнæ æма халæ сæ бунæттæ баййевунцæ.

Гъ. Хуарз гъазт æй? Сабийтæ, плотник аллихузон рæсугъд хъæпбæлтæ бахуйуй?

(Сабийти дзуаппитæ.)

Гъ. Аллихузон аййев дарæс хуйæг фæххуйуй...

Зæгъæн еумæ: хуйæг, дарæс (*2...3 хатти дзорунцæ*).

Гъ. Мебель ка исцалцæг кæндзæй, плотник æви хуйæг?

Циуавæр косæндзаумау гъæуй плотник æма хуйæги?

Куд дарун гъæуй дарæс?

Куд зелун гъæуй мебельмæ?

(Сабийтæ фарстатæн цубур дзуаппитæ радтунцæ æма тургъæмæ рацæуунцæ.)

IV. Цъухæй дзоргæ гъазт.

I вариант.

Гъ. Æз уодзæнæн пьолци, ду ба?

С. Æз ба – содзийнæ; æз ба – халæ; æз ба – æмпъозæн; æз ба – дус ...

II – вариант

Гъ. Æз дæн фæйнаг, ду ба?

С. Æз ба – зæгæл; æз ба – дзæбокæ; æз ба – къела; æз ба – къেলাй къах...

Гъ. Хъæбæр хуарз! Арфæ уин кæнун! Нæ иннæ фембæлдмæ.

Тема: «Транспорт»

Нисан: – Зардэбэл аэрэфтаун, сабийтэ циуавэр машинтгэ зонунца, уони. Амонун еумайаг дзурд «транспорт»-и нисан, сә нәмттә, сә әнкъәйтгә. Сабийти дзубандий ниффедар кәнун дзурдтә: уәзласән, рәуәг машийнә, хуәдтәхәг, науә.

Әнхуси әрмәг әвдесунмә: амонән фәйәнғбәл – аллихузон әййевән хәйттә, гъазән машинтгә, аллихузон транспорти хузтә стьоләбәл.

Ахури цуд

Гь. Уә сәумә хуарз, сабийтә. Минкый ма мә багьудәй абони кустмә байрәги кәнунмә. Нә машинә надбәл басастәй. Ка уи куд гьуди кәнуй, сабийтә, машинәй ци басәттуй? Размә цәмәннәбал фәттолуй?

(Сабийти дзуәппити фәсте гъонбәлгәнәг хатдзәг искәнуй.)

С. гъазт «Ци цәмәй косуй?»

Медес. Гъонбәлгәнәг сабийтәмә радтуй фарста: ток нәбал цәуй ә сиукьатәмә әма машинә ренцьитәбәл әрләудтәй. Циуавәр транспорти туххәй цәуй дзубанди?

С. Трамвайи.

(Уотә алли машийни туххәй дәр радзорунца.)

II. С. гъазт «Иссерә әййевән хай»

Амонән фәйнәгбәл ци транспорти хузтә бафедар кодтан, уонән сә әййевән хәйттә әнцә мәнә аци карточкитәбәл хузәгонд. Рахецән кәнетә алли транспортән дәр ә әййевән хай (*троллейбус, уәзласән, рәуәг машинә*) әма син сә нәмттә радзоретә.

Гь. Раст айтә, сабийтә. Троллейбусән рахаудтәй ә «сиукьа», уәзласән машинән ба – ә цалх, рәуәг машийнән ба ә цирагь басастәй.

Әнә аци хәйттәй машинтгә толдзәнцә?

(Сабийти дзуәппитәмә байгьосун.)

III. Гъонбәлгәнәг сабийти әргом әздахуй науә әма хуәдтәхәгмә (*амонән фәйнәгбәл ауигьд сә хузтә*). Атә ба ци әнцә, сабийтә?

(Сабийтæ аллихузон дзуæппитæ дæдтунца.)

Гъ. Самолет дигоронау хуæдтæхæг хонæн, гъома, æхуæдæг тæхуй уæлæрвти.

Зæгъæн еумæ: «Хуæдтæхæг». (2...3 хатти.)

Хуæдтæхæг уæлæрвти гув-гувгæнгæ фæттæхуй.

(Гъонбæлгæнæг архайдæй равдесуй хуæдтæхæги тахт, сабийтæ дæр æй фæнзунца.)

Гъ. Корабль дæр æма пароходти дæр дигоронау хонæн науæ.

Зæгъæн еумæ: «Науæ».

Кæми фæййинæн ес науæ? *(Дони.)*

Науæ денгизи фæннакæ кæнуй.

Зæгъæн еумæ: «Науæ фæннакæ кæнуй денгизи».

(Сабийтæ еумæ дзорунца гъудиадæ: «Науæ фæннакæ кæнуй денгизи» 2...3 хатти.)

С./гъазт «Тæхуй – нæ тæхуй»

Гъ. Æз дзордзæн предметæн æ ном, сумах ба, сабийтæ, ци предметти ном зæгъон, е тæхгæ кæд кæнуй, уæд æй архайдæй равдесетæ, уæ къохтæ фæйнердæмæ хæлеуæй, цъеуи базуртау базмæлун кæнтæ, кæд тæхгæ нæ кæнуй, уæдта сæ бунмæ æруадзетæ. *(Гъазт кæнунца 2...3 хатти.)*

IV. Гъазт. Транспорти æййевæн хай

Гъ. Æз – хуæдтæхæг, ду ба хуæдтæхæгæн ци уодзæнæ? *(Сувæллæнттæ аллихузон хæйтти нæмттæ дзорунца.)*

С. Æз хуæдтæхæгæн – æ базур, Æз хуæдтæхæгæн – æ цалх. Æз ба – æ руль.

23-аг ахури усмæ

Темæ: «Уалдзæг»

Нисан: – Архайун, уалдзæг æрдзи ци æййивддзийнæдтæ æрцæуй, уони сабийтæн байамонун.

– Зонун анзи афæнттæмæ гæсгæ хъæпбæлтæ æвзарун, сæ нæмттæ син нигъгъуди кæнун.

– Пайда кæнун берæвæрсуг гъудиæдтæй номдар æма миногон нимæдзæмæ гæсгæ раст бæдтунбæл архайун.

Муртæ кæдзос дзорунмæ пайда кæнун «Æвзаг»-и фæлтарунæй ахури рæстæг.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: гъзæн киндзæ, уалдзигон хъæпбæлтæ, предметти хузтæ, 2 каробки (*бор æма цъæх*).

Ахури цуд

I. Сабийтæ, байгъосетæ æндзæвгæмæ.

Ниттадæнцæ меттæ,
Байгъæлдзæг æй бон.
Ехæй арæзт хедтæ
Фестадæнцæ дон.

Циуавæр анзи афони ниттайунцæ меттæ, ех?

(Сабийти дзуæппитæ.)

С. Гъазт. «Хуарз – лæгъуз»

Медес. Гъонбæлгæнаæги фæрститæн æнхæст гъудиæдтæй дзуапп дæдтунбæл архайун.

Радзорайтæ, уалдзæг дзæбæх цæмæй æй? Дон зæнхæн пайда æй æви нæ? æма у. и.

(Гъонбæлгæнаæг байгъосуй 3...4 сабиема, уæдта хатдзæг искæнуй.)

II. Гъ. Сабийтæ, гъзæн киндзæ Мæдини дæр тургъæмæ хондзинан. Куд уæмæ кæсуй, циуавæр хъæпбæлтæ ибæл искæнун гъæуи?

(Гъонбæлгæнаæг байгъосуй сабийти дзуæппитæма, уæдта син ихæслæвæрд радтуй: еу сабий цийфæндуй дарæс дæр равзаруй, иннетæ ба – дзуæппитæ кæнунцæ.)

Циуавæр дарæс æй?

Куд хонæн аци дарæс?

Ке дарæс æй? Кизги æви биццеуи?

Дарæс цихузæн æй? Циуавæр хæйттæй конд æй? Циуавæр афони даргæ æй? Зæгъæн: Айæ æй пæлито. Пæлито æй тæнæг, фæддарунцæ æй уалдзæг, æма уотæ идарддæр.

III. С. гъазт. «Адæймаги къохтæй конд предмет»

Стъолтæбæл ци предметти хузтæ ес, уонæй адæймаги къохтæй конд ка æй, уони бор къаробки ниввæрун, иннети ба – цъæхи.

IV. Дзоргæ гъазт

Хузагонд: «Æз дæн пьолци».

Сабиймæ фарста: «Ду ба ци уодзæнæ нæ пьолцийæн?»

С. Ёз – пьолций дус, æма у.и.

(Гъонбæлгæнæг архайуй али сабиймæ дæр фарста радтун.)

Гъ. Боз уи дæн, сабийтæ. Нур ба Мæдинабæл искæнæн *(циуавæр дарæс?)* уалдзигон дарæс. *(2...3 хатти дзорунцæ, уæдта гъазæн киндзи тургъæмæ цæунмæ цæттæ кæнунцæ.)*

24-аг ахури усмæ

Темæ: «Уалдзæг»

Нисан: – Ахур кæнун сабийти, сюжетон хузаемæ гæсгæ цубур радзурд дзорунмæ.

Архайун миногонтæ номдар «бон»-и хæццæ бæдтунбæл: бон гъар æй, хорбон æй, узал бон, уарун бон.

Мура [р] кæдзос дзорунмæ испайда кæнун æндзæвги дзурдтæ æма «Æвзаг» фæлтарунай.

Сувæллæнтти дзурдуат гъæздугдæр кæнунбæл косун.

Æнхуси æрмаг æвдесунмæ: сюжетон хуза «Уалдзæг нæ тургъи»; анзи еугур афæнтти сюжетон хузтæ.

Ахури цуд

I. Байгъосетæ ма еу хатт æндзæвгæмæ.

Ниттадæнцæ меттæ,
Байгъæлдзæг æй бон.
Ехæй арæзт хедтæ
Фестадаенцæ дон.
Дон, дон, дон,
Дон, дон, дон.

Гъ. Сабийтæ, зæнхи ба ци гъæуй?

С. Дон, дон, дон.

Гъ. Циуавæр анзи афонæ ралæудтæй?

Цума, нæ тургъи дон кæцай фæззиндтæй?

(Сабийти дзуæппитæ. Гъонбæлгæнæг домуй, цæмæй идарддæр æндзæвги дзурдтæмæ байгъосонцæ:)

...Хонсæртти фæззиндтæй
Цъæх-цъæхид кæрдæг.
Мæ алливарс æрзилдæй
Гæбæло цæрдæг.

Аци дзубандитæ ба, сабийтæ, циуавæр анзи афонæбæл дзорæг æнцæ?

(Сабийти дзуæппитæмæ байгъосун.)

Æзмæлгæ гъазт. «Гæбæло»

Сабийтæ зилдæй ралæуунцæ. Гъонбæлгæнæг сæ астæу, гæбæло халæй къуæцæлбæл бабаста æма æй сабийти сæрти зелуй, æндзæвги дзурдтæ дзоргæй: «Мæ алливарс æрзелуй гæбæло цæрдæг;

Гæбæло, гæбæло, гæбæло цæрдæг»

Сабийтæй гæбæлобæл ка фæххуæст уа, е ислаудзæй астæуæй æма гæбæлой хæццæ зелдзæй.

II. С.гъазт. «Бацеу-бацеу, е кæд фæууй»

Столæбæл ци сюжеттон хузтæ ес, уонæй равзарун, анзи афæнттæй кæци ралаудзæй, уомæ кæцитæ хауй, уони. Амонæн фæйнагбæл сæ бафедар кæнунцæ. Гъонбæлгæнæг домуй, цæмæй алли сабий дæр цубурæй, е 'взурст хузи туххæй радзора.

III. Гъ. Нур ба мæнмæ байгъосетæ:

Рагъзæн не 'взæгтæй: къæр-р-р-къæр-р-р; трр-трр. *(2...3 хатти.)*

Гъ. Арфæ уин кæнун, ацибон хуарз бакустайтæ. Нур ба цæуæн тургъæмæ æма уалдзигон хормæ нæхе батавæн.

25-аг ахури усмæ

Темæ: «Уалдзæг»

Нисан: – Амонун, цæмæй сабийтæ æртасонцæ гъонбæл фонс сæ бæдæлттæй бæлвурд бæрæггæнæнтæмæ гæсгæ.

Гъомбæлгæнæги фарстатæн: «Кæми ци лæууй» – «зæгъгæ»-æн раст дзуапп радтун.

– Гъонбæл кæнун сабийти, цæмæй сæмæ цæрагойти уарзуни æнкъарæнтæ æвзура.

Дзурдуат: уæс, дæркъæ, уæр, байрæг.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: гъазæнтæ – арси хъæболæ, уæс, дæркъæ, уæр, байраг уæдта сæ маддæлтæ. Предметон хузтæ: нана, хæдзарæ. Æртæ нæзи бæласи, дæркъæ æма арси хъæболæ.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ! *(Сабийтæ салам дæдтунцæ.)*

Гъ. Гъадрæбун фæззиндтæй.

Цъæх-цъæхид кæрдæг,

Фусти дзогæ даруй

Нæуæбæл бæрæг.

Анзи афæнттæй кæци ралæудтæй?

(Сабийти дзуæппитæ.)

I. С. гъазт «Хуарз æй æви лæгъуз?»

Медес. Гъонбæлгæнæг аллихузон фæрститæ радтуй сабийтæмæ, уалдзигон æрдзи ци æйивддзийнæдтæ цæуй, уони туххæй. Сабийтæ гъæуама радзоронцæ, ци ес уалдзæги хуарзæй, уæдта лæгъузæй?

Зæгъæн: хор гъардæр ке тавуй, е цæмæй хуарз æй?

Цъæх кæрдæг ке фæззиндтæй, е хуарз æй æви лæгъуз? æма у.и.

Æнæнгъæлæги дуар кадæр æрбахуаста æма гъонбæлгæнæгмæ равардта гъазæн киндзæ – Мæдини æма еу къопп.

II. Гъ. Абони бабæй не ’уазæг ка æй?

С. Мæдинаæ.

Гъ. Ревæдкъохæй нæмæ не ’рбацудæй. Æрбакæсайтæ, мæнæ ци устур къопп æрбахаста Мæдинаæ. Байгон æй кæнтæ æма си кезугай есетæ лавæртгæ.

(Сабийтæ къоппæй есунцæ гъазæнтæ. Гъонбæлгæнæг домуй, цæмæй алкедæр æ гъазæни ном зæгъа. Æнæзонгæ гъазæнтæ ба, стъолабæл ци 2 нимайæн къæпхæни ес, уонæй фиццагбæл æрæварун кæнуй æма сæмæ сабийти æргом æздахуй.)

Гъ. Сабийтæ, уалдзæг цæрæгойтæн фæззиннуй бæдæлтгæ. *(Равдесуй арс æма тæрхъоси бæдæлттæ.)*

Кæсайтæ, мæнæ айæ ке бæдолæ æй? *(Амонуй арси хъæболаæмæ.)*

Æ мадæ ка æй? Кæми цæруй?

(Гъонбæлгæнæг бавдесуй тæрхъоси бæдоли дæр. Сабийти дзуæппитæмæ байгъосуй æма хатдзæг искæнуй.)

Гъ. *(амонуй къæпхæнмæ).* Мæнæ атæ дæр бæдæлтгæ æнцæ. Ес син маддæлтæ.

III. С. гъазт «Иссерæ ин æ мади»

Медес. Гъонбæлгæнæг домуй сабийтæй, цæмæй си алкедæр гъазæнти æхсæнæй рахæсса, къæпхæнбæл ци бæдæлтгæ æрæвардтонцæ, уонæн сæ маддæлти.

Радзорун син сә нәмттә. Кәми цәрунцә? Ци фәххуәрунцә?
(Дугкаг кьәпхәнбәл сә арәвәрунцә.)

(Гьонбәлгәнәг амонуй фусмә әма фәрсуй.)

Фуси бәдолә куд хонән, сабийтә?

(Кәд, фуси бәдолә ци хуннуй, уой нә зононцә, уәд син әй гьонбәлгәнәг зәгьуй. Цалдәр хатти ба еумә дзорунцә: уәр, уәр, уәр. Фуси бәдолә уәр хуннуй.)

(Уотә дзорунцә сәгьи, гьоги әма әнд. бәдәлтти туххәй дәр.)

IV. С.гьазт «Ка ке бәдолә әй әма ци хуәруй?»

Медес. Тумбуләг гәгьәдибәл мадәлфонси хузтә; кьоппи ба – сә бәдәлттә әма хуалләгти хузтә.

Ихәсләвәрд. Сабийтә архайунцә бәдәлттә сә маддәлти хәццә баеу кәнун әма син хуәруйнаг радтунбәл. Гьонбәлгәнәг домуй, цәмәй сабийтә сә гьудиәдтә әнхәстәй дзоронцә.

Зәгьән: (амонуй). Айә әй гьог. Гьогән ә бәдолә ба хуннуй уәс. Гьог фәххуәруй кәрдәг, минкьий уәс ба – әхсир әма у. и.

V. Мурон аргьау. «Нә дәркьә радзәгьәл әй»

Гь. (Гьонбәлгәнәг сабийти хәццә дзоргәй амонән фәйнагбәл федар кәнуй хузтә). Нана цәруй хәдзари. Ес имә сәгьә. Сәгьән ес бәдолә. Куд хонән сәгьи бәдоли?

С. Дәркьә.

Гь. Дәркьә хәбәр фудуаг адтәй, еу бон гьәдәмә фәллигьдәй.
(Бафедар кәнуй амонән фәйнагбәл нәзи бәләстә әма арси хузтә.)

Гьәди дәркьәбәл исәмбалдәй ка? (Амонуй арсмә.)

С. Гьәди дәркьәбәл исәмбалдәй арси хәболоә.

Гь. Дәркьә фәттарстәй әма куд ниууаста?

С. Мә! Мә! Мә!

Гь. Арси хәболоә дәр дәркьәй фәттарстәй әма куд ниууаста?

С. Эу! Эу! Эу!

Гь. Нана дәркьә агорунмә рацудәй әма куд гьәр кодта?

(Гьонбәлгәнәг сабийти дзуәппитәмә байгьосуй, уәдта хатдзәг искәнуй.)

Гь. Нана: «Ау! Ау! Ау!» – гьәр кодта, цәмәй әй дәркьә фегьустайдә. Дәркьә фегьуста нанай гьәр әма имә куд ниууаста?

С. Мэ! Мэ! Мэ!

Гъ. Арс ама тәрхьос циуавәр сирдтә аенцә?

С. Гъэддаг сирдтә.

Гъ. Уәр, дәркьә, фус, сәгьә, уәс, гьог – етә ба циуавәр фонд аенцә?

(Сабийти дзуәппитә.)

Гъ. Аци бон хуарз бакустайтә, боз уи дән. Нә иннә фембәлдмә. Хуәрзбон.

26-аг ахури усмә

Темә: «Æрдзи гъæбес»

Нисан: – Дзубанди кәнун ирәзтбәл косун: сюжетон хузтәмә гәсгә радзурдтә дзорунбәл архайун. Исбәрәг кәнун сабийти зонундзийнәдтә æрдзи фәззиндтити туххәй. Дзурдуати ниффедар кәнун дзурдбәститә: зәнхә нәуәгәй исуоләфтәй; æрдзә æригьал әй; базмалдәнцә адән, сирдтә, минкьий цъеутә. (Уарзондзийнади әнкьарәнтә.)

Мурон куст: фонд ама мәргьти унәр (уаст) фәнзун. Æрдзи рәсугьддзийнәдтәмә равзурун кәнун уарзондзийнади әнкьарәнтә.

Æнхуси æрмәг æвдесунмә: сюжетон хузтә – «Уалдзәг нә гъәуи», «Уалдзәг нә гъәди», әртә устур конверти.

Ахури цуд

Гъ. Уә сәумә хуарз, сабийтә!

(Сабийтә дәр салам дәттунцә.)

Гъ. Анзи афәнттәй кәци әй, сабийтә? Радзорайтә, циуавәр бәрәггәнәнтәмә гәсгә әй базудтайтә?

(Цалдәр дзуәппемә байгьосун.)

(Кадаәр әнәнгәәлаги дуар әрбахуаста ама гьонбәлгәнәгмә цалдәр конверти равардта.)

I. Гъ. Сабийтә, мәнә нәмә постхәссәг пьисмотә әрбахаста. Сә асә ама син сә хузи туххәй ци зәгьун әнгезуй? (Еу 2...3 сабиемә байгьосун.)

1. С. Аци конверт әй устур, ә хузә ба – цъәх.
2. С. Аци конверт ба сурх әй.
3. С. Аци конверт әй устур, ә хузә ба – бор.

Гъ. Еугай сæ байгон кæнæн. Конверт байгон кæндзинан мæнæ ауæхæн дзурдтæ еумæ дзоргæй:

Еу, дууæ, куд дæ, ци дæ?

Æртæ, цуппар – царун лæвар.

Фондз, æхсæз, авд – æрцудтæ ахæст,

Аст, фараст, дæс – гъенур конвертмæ никкæсæ!

Кæций игон кæнæн? Рахæссайтæ æй ардæмæ.

(Сабийтæ радтунцæ цъæх устур конверт. Байгон кодта гъонбæлгæнæг конверт æма си исиста хузтæ. Æвдесуй хузтæ кезугай, сабийтæ ба дзорунцæ, хузти ци уинунцæ, уони туххæй.)

Зæгъæн: тæрхъос. (Дзорунцæ еумæ кæдзосдзоруйнаг):

Тæрхъосæн ес хъелгъостæ,

Тæрхъос игъосуй æ гъостæй.

Тæрхъос хуссуй дæлгонмæ,

Тæрхъос хуссуй уæлгонмæ æма у.и.

II. Игон кæнунцæ иннæ конверт дæр, æндæр нимайæн дзурдтæй пайда гæнгæй.

Гъ. Аци конверти ба ци ес, сабийтæ?

(Сабийтæ сæ гъудитæ зæгъунцæ. Гъонбæлгæнæг равдесуй сюжетон хузæ «Уалдзæг гъæуи». Фарстатæмæ гæсгæ, сабийтæ архайунцæ, хузи ци архайд цæуй, уой туххæй радзорун. Багъæуаги син гъонбæлгæнæг фенхус кæнуй.)

III. Гъ. Тургъи сабийтæ къозойæй гъазунцæ. Æндзæвгæ – гъазт «Къозо».

Къозо зæнхæбæл – тъæпп, тъæпп, тъæпп.

Къозо зæнхæй – гæпп, гæпп, гæпп.

Е мæ цорæй – гæпп, гæпп, гæпп.

Æз æ фæсте – сæпп, сæпп, сæпп.

(Идарддæр хузæмæ гæсгæ сабийтæ архайунцæ радзурдтæ дзорунбæл, багъæуаги ба син гъонбæлгæнæг фенхус кæнуй.)

Гъ. Хъæбæр хуарз! Æз нæ радзурдтæ ниффинсдзæнæн, сумах ба уонæмæ гæсгæ хузтæ искæндзинайтæ æма сæ науæгæй аци конвертти иннæ сабийти къуармæ рарветдзинайтæ. Цума нæ радзурдтæ сæ зæрдæмæ фæццæудзæнцæ.

Нур ба цæуæн тургъæмæ. Е ба нин, хори тунтæ нæ сæртæ сæ гъар къохтæй æрсæрфонцæ.

Тема: «Дзæбæх æма лæгъуз»

Нисан: – Дзæбæхдзийнадæн аргъ кæнун зонун. Сабийтæн, аллихузон уадзимистæй пайда гæнгæй, лæдæрун кæнун, дзæбæх ци æй, уæдта – лæгъуз. Сабийти дзурдуат гъæздугдæр кæнунбæл архайун аллихузон мадзæлттæй.

Дзурдуат: ирайгæгонд, бостæгонд, бостæ, хай – хæйттæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузтæ: аллихузон хузгæндтæ царди цаути туххæй.

Рагагъомæ куст.

Сабийтæн бакæсун Тъехти Амурхани уадзимис «Маскъæ».Æ медесбæл ин бакосун, цæмæй æй сабийтæ балæдæронцæ.

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам радтунцæ.)

I. Гъ. Æрбадайтæ уæ бадæнти æма мæмæ лæмбунæг байгъосетæ. Ацибон ба уин бакæсдзæнæн Бадзий туххæй. *(Гъонбæлгæнæг кæсуй, сабийтæ имæ лæмбунæг игъосунцæ. Уой фæсте, фарстатæмæ гæсгæ, сабийтæ архайунцæ Бадзи æма Бадзий мади туххæй радзорунбæл. Кæми гъæуа, уоми ба син гъонбæлгæнæг фенхус кæнæд.)*

1. Цитæ бакуста минкъий Бадзи хæдзари?

2. Æма етæ æ мадæн ести æнхус адтæнцæ?

Фарстати рæуаги тексти гъонбæладон ахедундзийнадæ исбæрæг уодзæй æма сабийтæн сæ бон уодзæй ести радзорун.

Зæгъæн: – Хæдзари ка куд фенхус кæнуй æ мадæн? æма кустæн циуавæр аргъ *(кадæ)* æрдомуй?

Гъ. Сабийтæ, куд гъуди кæнтæ, Бадзи дзæбæх бицпеу æй æви лæгъуз?

(Сабийтæй еу 2...3 байгъосун уæдта хатдзæг искаенун.)

II. Сюжетон хузтæмæ гæсгæ куст.

Гъ. Сабийтæ, нур ба, мæнæ амонæн фæйнæгбæл ци хузтæ ес, уонæмæ лæмбунæг æркæсæн.

(Сабийтæн кезугай барæ радтун, кæци хузи туххæй сæ фæндуй, уобæл цубурсæй радзорун, кæми рæдуйонцæ, уоми ба сæ гъонбæлгæнæг исраст кæнæд.)

III. Гъазт «Бостæгонд»

Бадтæ, бадтæ,
Кæми бадтæ?
Дæу агоруй дæ мадæ.
Цæмæ кæнис ду бостæ?
Кумæ фехстай дæ хæйттæ?
Дæ мадæ ди нæй зæрдирай,
Лæггъуз биццеу дæ – бостæгонд.

Чегемти Г.

Гъазти медес. Архайун æндзæвги алли гъудиадæ дæр рольтæмæ гæсгæ бафæдзæхсун сабийтæн. Сабийтæ ислæуунцæ зилдæй. Зилди астæумæ ба ракæнунцæ еу биццеуи.

Зæъсен: «Бадтæ, бадтæ, кæми бадтæ?» – фиццаг сабий фæрсуй зилди астæу лæууæг биццеуи.

2-аг: «Дæу агоруй дæ мадæ».

3-аг: «Цæмæ кæнис ду бостæ?»

4-аг: «Кумæ фехстай дæ хæйттæ?» æма у.и.

Фæстагмæ «босæтæгондмæ» сабийтæ, кæрæдзей къохтæбæл хуæцгæй, дзорунцæ:

«Бостæгæнæг, бостæгонд, лæггъуз биццеу æй æхуæдæг».

«Бостæгонд» ба дзоруй: «Æз нæ дæн бостæгонд, æз дæн коммæгæс, æз дæн дзæбæх биццеу, мæ ном ба хуннуй – Батраз». Сабийтæ ин æ къохтæбæл æрхуæцунцæ æма зилди еумæ кафгæй цæунцæ. (*Гъазунцæ 2...3 хатти.*)

(Дзурдтæ дзæбæх ку нигъгъуди кæнонцæ сабийтæ, уæд син хебæраги тургъи дæр рагъазун æнгъезуй.)

Ахури байдауæни гъонбæлгæнæг хатдзæг искæнуй æмбесондæй: «Лæггъуз ракæнунæн берæ нæ гъæуй, – Хуарз ракæнунæн ба берæ гъæуй».

28-аг ахури усмæ

Темæ: «Фидбилизи предметтæ (дзаумæуттæ)»

Нисан: – Сабийтæн нигъгъуди кæнун циргъаг предметти нæмттæ.

– Адæймаги цæмæн гъæунцæ уæдта фидбиллиз æрхæссунмæ куд тæссаг æнцæ, уой син байамонун.

– Сабийти кæдзос дзоруни ирæзтбæл идарддæр ко-
сун аллихузон мæдзæлттæй. Пайда кæнун «Æвзаг»
фæлтарунæй. «Хе æстауагæ.»

Дзурдуатмæ бахæссун дзурдтæ: кæрдæн, кард, зæгæл, хирх,
содзийнæ, фæрæт, косæн дзаумæуттæ.

Æнхуси æрмаг æвдесунмæ: аргъау «Зæронд лæг æма уоси
дууæ фурти» бакæсунмæ; кард, кæрдæн, содзийнæ, хирх, зæгæл;
предметти хузтæ алли сувæллонæн дæр æ рази – стьолбæл; ал-
лихузон сюжетон хузтæ, æвдист си цаунцæ æнæ хестæртæй
циргъ предметтæй ка гъазуй, уæхæн сабийтæ.

Ахури цуд

Гъ. Сабийтæ, уæ сæумæ хуарз! Горцъебæл æрбадетæ æма мæмæ
лæмбунæг байгъосетæ. (*Гъонбалгæнæг дзоруй аргъау.*) Раги 'ма
раги, цардæнцæ баба æма нана. Адтæй син дууæ фурти. Хестæри
ном хундтæй – Зийнадæ, кæстæри ба – Зундабий. Зийнадæ адтæй
магоса, хуæрун æма хуссунæй уæлдай неци зудта. Зундабий ба
адтæй косагæ, хæларзæрдæ æма игъæлдзæг. Зундабиймæ адтæй
асигкæ. Еци асигкæ хумæтæги нæ адтæй. Зундабиййи асигки
цардæнцæ аллихузон косæн дзаумæуттæ: хирх, кард, кæрдæн,
фæрæт, зæгæл, содзийнæ æма дзæбокае. Берæ уарзта Зундабий
æ косæн дзаумæуттæ, æ куститæ си ку бакæнидæ, уæд сæ асигки
сæ бунати ниввæридæ. «Алли дзаумауæн дæр, æхецæн, гъæуама
хецæн бунат уа» – уотæ дзурдта кустуарзон бицпеу Зундабий.
Адæн дæр берæ уарзтонцæ Зундабиййи, зæгъиуонцæ Зундабий-
йи къохтæ, дан, сугъзæрийнæ æнцæ.

II. Гъ. Сабийтæ, æма æцагæйдæр аци хузтæмæ æркæсайтæ
æма фæууинайтæ, куд федауцæ æвæрд æнцæ аллихузæн косæн
дзаумæуттæ. Зундабиййи асигки сæ фæллад уадзунцæ. Ба сæ
зудтайтæ? Сæ нæмттæ куд хуннунцæ?

Сабийтæ кезугай дзорунцæ, хузи ци предметтæ ес, уони нæмттæ
уæдта, цæмæн гъæунцæ, уой дæр.

Зийнадæ Зундабиймæ исмæстгун æй. Зин ин адтæй, адæн
Зундабиййæй боз ке æнцæ, е. Райста Зундабиййи асигкæ æма
æхебæл сарай дуар фæдар исæхгæдта, байфæндæадтæй косæн
дзаумæуттæй рагъазун.

Цума, ци æрцудæй идарддæр, ка уи куд гъуди кæнуй, сабийтæ?
Аргъау кæронмæ радзоретæ.

*(Сабийтæй алке дæр, æхе гъудитæмæ гæсгæ, аргъау идарддæр
радзоруй. Гъонбæлгæнæг хатдзæг искæнуй.)*

Нур ба байгъосетæ мæнмæ:

«Æвзаг» фæлтарун.

Хе æстауагæ.

Къупп, къупп, къупп.

Дзæбокаæ заруй, дзæбокаæ

резуй.

Фæйнæги зæгæл фæххезуй.

Къупп! Къупп! Къупп!

Гъонбæлгæнæг тумбул къохæй

арми тъæпæн хуайуй, цума

фæйнæги зæгæл къуæруй,

уотæ.

Зийнадæ райдæдта æхе æстаун:

«Мастер хуарз гъæуй зæгæлæн!

Къупп! Къупп! Къупп!

Нæйис зæнхæбæл мæн хузæн мастер! Къупп, къупп!»

Уæдмæ фæрсмæ фæккастæй æма къохæн – тъупп!

Дохтур ин æ къох ниббаста,

Уотæ фæййервазтæй нæ «мастер».

Гъе, уотæ фæцæй мæ аргъау ба.

III. Гъ. Аргъау уæ зæрдæмæ фæццудæй, сабийтæ? Ци æрцудæй
Зийнадæбæл?

Гъ. Сабийтæ, куд уæмæ кæсуй, кæрдæн, кард, фæрæт, содзийнæ,
зæгæл, етæ ци æнцæ? Ке гъæунцæ? Цæмæн гъæунцæ? Ци фид-
билиз æрхæссунмæ тæссаг æнцæ?

*(Сабийтæ сæ гъудитæ дзоруцæ, сæ цардæй ба ма дæнцитæ
дæр æрхæссунцæ.)*

Гъ. Еу загъдæй ба сæ хонунцæ – циргъаг косæн дзаумæуттæ.

Зæгъæн еумæ: «Циргъаг косæн дзаумæуттæ» (2...3 хатти.)

Зæгæл æй циргъаг,

Содзийнæ дæр æй циргъаг.

Кард æма кæрдæн ба циуавæр дзаумæуттæ æнцæ?

С. Кард æма кæрдæн æнцæ циргъаг дзаумæуттæ.

Гъ. Хъæбæр дзæбæх багъуди кодтайтæ, циргъаг косæн
дзаумæуттæ æнарæхст лæгæн фидбилиз ке хæссунцæ, уæдта
сабийтæн ке не 'нгъезуй содзийнæ, кард, кæрдæн æма фæрæт

æнæ хестæртæй къохмæ есун, уони. Нур ба ма æндзæвгæ «Хе æстауагæ» – мæ еу хатт байгъосетæ.

(Сабийтæй дзурдарæхстдæр ка æй, уомæй ба гъонбæлгæнæг домуй дзурдтæ дзорун дæр.)

29-аг ахури усмæ

Темæ: «Сæрдæ»

Нисан: – Идарддæр ахур кæнун сабийти сюжетон хузтæмæ гæсгæ радзурдтæ дзорунбæл. Архайун сабийти дзубандитæ миногонтæ æма миуæвдесгутæй гъæздугдæр кæнунбæл.

Муртæ [хъ], [къ] кæдзос дзорунбæл косгæй пайда кæнун «Æвзаг» фæлтарунæй. Æвзурун кæнун сабийти зæрдити æрдзæ уарзун æнкъарæнтæ.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузæ «Цъеути базар» – уоми æвдист цæунцæ хæдзайрон мæргътæ сæ бæдæлтти хæццæ. Алли маргъ дæр æ бæдоли хæццæ (*хецæн хузтæ*).

Ахури цуд

Гъ. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам радтунцæ.)

Анзи афæнттæй ба кæци æй?

Уарун бон æй, æви хор кæсуй?

Сабийтæмæ байгъосун.

Гъ. Раст айтæ. Сæрдæ ралæудтæй. Хор нур хуæздæр тавуй. Бæстæ еугурæй дæр гур-гур кæнуй. Алкæцæй игъусуй мæргъти игъæлдзæг зард. Ка уæ райгъал кæнуй сæумæй?

Сабийтæмæ байгъосун æма хатдзæг искæнун.

Гъ. Мæн ба, сабийтæ, мæргътæ райгъал кæнунцæ: кærкитæ, бабузтæ,, гогузтæ, хъæзтæ. Сумахмæ ба, Геуæр, циуавæр мæргътæ ес? Зæринæ сумахмæ ба?

Гъ. Уæ цори ци хузтæ ес, уонæй хæдзайрон мæргъти бæдæлтти хузтæ ка æй, уони мæмæ равдесайтæ.

I. Сабийтæ хузтæ æртасунцæ æма син сæ нæмттæ дæр дзорунцæ. «Æвзаг» фæлтарунæн. Сæумæй.

Хъа! Хъа! Хъа!
Нæ хъаз низзаруй.
Хъо! Хъо! Хъо!
Низзардта карк.
Бæпп! Бæпп! Бæпп!
Нæ бабуз уасуй.

Уохх! Фæллигъдæй мæ хуссæг идард.

(Къохтæ хæрдмæ ивазуй æма арф ниууолæфуй, уæдта сабийтæй домуй, цæмай фæлтæрсæни дзурдтæ еумæ радзоронцæ.)

Гъонбæлгæнæг еугай равдесуй хæдзайрон мæргъти бæдæлтти хузтæ, сабийтæ ба син сæ маддæлти нæмттæ дзоронцæ, уæдта ма син сæ уаст фæнзгæ дæр кæнунцæ.

II. Сюжетон хузæмæ гæсгæ куст

Гъ. Мæргътæ ци рæсугъд зартæ кæнунцæ, нур мæнæ аци хузæмæ дæр æркæсæн.

(Сабийти æргон æздæхуй амонæн фæйнæгмæ æма сабийтæй дзурдарæхстдæр ка æй, уомæн фиццаг дзурди барæ радтуй.)

Ци уинис хузи?

Кæцитæ æнцæ маддæлтæ? Сæ нæмттæ син радзорæ.

Бæдæлттæ си кæцитæ æнцæ?

Ци косунцæ? Ци хуæрунцæ? Цæмæн гъæунцæ? Ка сæмæ зелуй?

Циуавæр анзи афонæ æй?

Уогæ, алли маргъи туххæй дæр лæмбунæг æрдзубандитæ кæнунцæ.

III. Дзурдтæй гъазт «Бабуз» (Цæрукъати В.)

Сабийти къуар кæрæдзей фæсте цæунцæ, сæ разæй ба «мадæ-бабуз». *(Гъонбæлгæнæг фарстатæ дæдтуй «бабузмæ».)*

Бабузи дзурдтæ бабарæ кæнун æнгъезуй, дзурдарæхстдæр ка æй, уæхæн сабийæн.

Гъ. «Бабуз – бабуз, сурхкъах бабуз,

Уозгæ – уозгæ кумæ цæуис?

Гъузгæ – гъузгæ дæ бæдæлтти

Кумæ хонис?

Цæмæ уасетæ бапп, бапп, бапп?

Сабий *(бабузти мадæ)* дзуапп дæдтуй: «Мæ сабийти æртайунмæ хонун. Уодзæй мин дуду – кæдзос» æма идарддæр рæнгъæй цæунцæ.

Гъазунцæ 2...3 хатти сабийтæ, сæ бунæттæ æййевгæй.

Гъ. Арфæ уин кæнун, сабийтæ. Нæ иннæ фембæлдмæ, дзæбæх уотæ!

30-аг ахури усмæ

Темæ: «Сæрдæ»

Нисан: – Зæрди æрæфтаун циргъаг дзаумæутти нæмттæ (*кæссæ 29-аг ахури усмæмæ*). Идарддæр сабийти зонгæ кæнун æрдзи æййивддзийнæдти хæццæ, аргъæуттæ æма син цубур радзурдтæ кæнгæй.

– Сабийтæн байамонун дзурдти бæститæ: сæрдигон бон; сæрдигон хор; къæвда; сах уарун.

– Архайун муртæ раст дзорунбæл, «Æвзаг»-и фæлтарунæй пайда гæнгæй.

Æнхуси æрмæг æвдесунмæ: сюжетон хузæ «сах уарун» амонæн фæйнæгбæл. Текст. Бабузи бæдолæ æма хори аргъау.

Ахури цуд

I. Уæ сæумæ хуарз, сабийтæ!

(Сабийтæ дæр салам радтунцæ.)

Заманай хор бон æй – сæрдигон хор бон. Анзи афæнттæй цума кæци æй?

(Сабийти дзуæппитæ.)

Гъ. Ралæудтæй сæрдæ. Зæгъай, Алик, ацибони гъар бон ма куд исхонун æнгъезуй?

(Сабийтæмæ байгъосун уæдта хатдзæг искæнун.)

Гъ. Сæрдигон гъар бон, сæрдигон хор бон, – уотæ зæгъун æнгъезуй ацибон.

II. Сюжетон хузи хæццæ куст

Гъ. Æрбакæсайтæ мæнæ аци хузæмæ (*сабийти æргом æздахуй, амонæн фæйнæгбæл ци сюжетон хузæ ес, уомæ æма фиццаг барæ радтуй, сабийтæй дзурдарæхстдæр ка æй, уомæн*).

Алинæ радзорай, аци хузи ци уинис, уой.

(Гъонбæлгæнæг æма сабийтæ игъосунцæ лæмбунæг Алини радзурдмæ.) Идарддæр ма байгъосунцæ 2...3 сабиæмæ.

III. Ӕзмæлгæ гъазт «Къæвдай æртæхтæ»

Гъ. Байгъосетæ бал фиццаг мæнмæ лæмбунæг, уæдта еумæ бав-
зардзинан гъазти дзурдтæмæ гæсгæ рагъазун.

Еу æртæх, дууæ, æртæ,
Сабургай, минкыйгай.
Уаруй, уаруй – къæпп, къæпп, къæпп,
Уаруй дон æртæхгай.
Фемæхстæй уарун: сæх, сæх, сæх,
Сабий рæвдзæ дæхе римæхсæ.

Еу æртæх, дууæ, æртæ – сабийтæ цума æртæхтæ æнцæ, уотæ сабургай, гъонбæлгæнæги амундмæ гæсгæ æ фæсте цаунцæ, гæпп – гæпп кæнунцæ. Уарун куд карздæр кæнуй, уотæ гъонбæлгæнæг æма сабийтæ дæр цурддæр гæппитæ кæнунцæ. Уарун фемæхстæй – сæх, сæх, сæх, сабий дæхе римæхсæ, – зæгъгæ, уæдта сæ къохтæ сæ сæртæбæл райвæрунцæ, цума зон-
тики бунни раримæхсунцæ сæхе, уотæ. Аци гъазт тургъи кæнун дæр æнгъезуй.

Гъ. Ауæхæн карз уарун, сабийтæ, хонæн сах къæвда. Зæгъгайтæ еумæ: сах къæвда (2...3 хатти). Уæдта мурæ [къ] лæгъуз ка дзо-
руй, уонæн æй дзорун кæнуй: къæвда, къæвда, сах къæвда (2...3 хатти алли сабий дæр дзоруи аци дзурдтæ.)

Гъ. Амонæн фæйнагбæл ци хузæ ес, уоми дæр хузгæнæг равдис-
та сах къæвда. Куд æй исхудта хузæ? (Сах уарун.)

III. Нур ба, сабийтæ, æрбадетæ горцъебæл æма уин радзорон, еу ауæхæн сах уаруни фæсте ци цау æрцудæй бабузи бæдолабæл, уой туххæй аргъау. (Аргъауи медесмæ гæсгæ сюжетон хузтæ еугай æвдесуй.)

Бабузи бæдолаæ æма хор

Медес. Цардæй бабуз «Баби» æма æ бæдолаæ «Биби». Хъæбæр цæмæдес адтæй «Биби». Еу сæрдигон тæвдæ бони Баби Бибий цæугæдонмæ фæххудта. Ӕвеппайди æрбадумдта, хор мегъти ауон фæцæй æма уарун фæййагайдта. Баби æ бæдоли æ базу-
ри бунни бакодта. Цæйбæрцæ рæстæг рацудæй, фал къæвда куд тагъд фæййагайдта, уотæ тагъд сабур дæр фæцæй. Биби æ сæр радардта æ мади базури бунæй æма рагæпп кодта. Хорæн дæр æ еу хай мегъти бунæй разиндтæй.

Биби дони билæбæл лæугæй, дони рауидта хор æма бæстæ æ сæрбæл исиста: «Баби! Баби! Фæдес! Фæдес! Нæ хори нин дон фæлласуй. Баби! Баби! Нæ хор дони ранигъулдæй». Æз æй нуртæккæ фæййервæзун кæндзæнæн, зæгъгæ, донмæ багæпп кодта, Баби дæр æ фæсте. Ма тæрсæ, ма тæрсæ, мæ къона, е хорæн æ хузæ фæууидтай дони. «Арвмæ искасай, цума дæмæ хор æ цæстæ нæ фæнникъолдзæй», – зæгъгæ, Баби æрсабур кодта æ бæдоли. Баби донæй цалинмæ билæмæ накæ кодта, уæдмæ мегътæй арв искадзос æй. Сугъзæрийнæ хори гъар тунтæ Бибий уадæлттæ æрдаудтонцæ, цума ин арфæ кодтонцæ, уоййау. Биби æхецæй хъæбæр боз адтæй, хори ке фæййервæзун кодта, уой туххæй.

Гъ. Гъе, уæхæн адтæй, аргъау. Уæ зæрдæмæ фæццудæй сюжетон хузæ? *(Рæстæг ма ку уа, уæд аргъауи медесмæ гæсгæ, сабийтæмæ фарстатæ радтун æнгъезуй.)*

Диагностика. Дзорино ирээт дигорон эвзагбэл астауугкаг къуари

Сувæллонно муттаг æма ном	Дзурдуютон куст	Нихаси грамматикон ирээтæдæ			
	Бийнонтæ рæвдæудондæ халсартаæ рæзæ хæдзайрон фонс гъæди цæрæгойтæ нæ цæраууат гъзæнтæ анзи афæнттæ музей театр дарæс мебель транспорт	Номдар Миуæвдесæг Раст бæттæ Номдар + миногмий	Еууон нимæдзи номдарæй аразун бæрæуон нимæдзи номдар	Вазуттин гъудидæдæ аразун	Нириккон æма евгъуд афони миуæвдесæгæй пайда кæнун
	Багъуди син кодта сæ нæмттæ	Фарстæгæ: ка? ци косуй? цæмæн? ци хузæн æй?			

Учебное издание

Дзадзаева Римма Муратовна

РАЗВИТИЕ ОСЕТИНСКОЙ (ДИГОРСКОЙ) РЕЧИ

(СРЕДНЯЯ ГРУППА)

Переводчик *А. Я. Кибиров*

Редактор *Э.Б. Скодтаев*

Корректор *Т. А. Тамаев*

Компьютерная верстка *З. Т. Добаевой*

Сдано в набор 28.06.2011. Подписано в печать 20.07.2011.

Формат бумаги 60×84 ¹/₁₆.

Гарнитура шрифта “Times”. Печать цифровая.

Тираж 30 экз.

